

PIRKANMAAN
AMMATTIKORKEAKOULU

MUMMUTEATTERI

TEATTERIRYHMÄ PALVELUKESKUKSEN

VERTAISYHTEISÖNÄ

Ilona Kalliomäki

Opinnäytetyö
Marraskuu 2009
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön
vaihtoehtoiset ammattiopinnot
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	6
1.1 IMPROVISAATIOTEATTERI LUOVANA MENETELMÄNÄ	8
2. MUMMUTEATTERI SOSIAALISEN TOIMINTAKYVYN VAHVISTAJANA ...	12
2.1 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY	12
2.2 VERTAISRYHMÄ JA YHTEISÖLLISYYS.....	15
3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	19
3.1 MUMMUTEATTERI, MIKÄ SE ON?.....	19
3.2 TUTKIMUSMENETELMÄT	22
3.3 TUTKIMUSAINEISTOT.....	24
3.3.1 Toimintakykykatsaus.....	25
3.3.2 Kysely osallistujien arjesta ja odotuksista Mummuteatteria kohtaan.....	26
3.3.3 Loppuhaastattelu	27
4. HARRASTUKSENA MUMMUTEATTERI	29
4.1 RYHMÄLÄISTEN ODOTUKSET MUMMUTEATTERIA KOHTAAN	29
4.2 MUMMUTEATTERILAISTEN KOKEMUS OMASTA SOSIAALISESTA TOIMINTAKYVYSTÄÄN	30
4.3 YHTEISÖLLISYYS MUMMUTEATTERISSA	35
4.4 KOKEMUKSET MUMMUTEATTERISTA.....	37
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	42
5.1 OMAA ARVIOINTIA	46
5.2 MAHDOLLISIA UUSIA TUTKIMUKSIA.....	48
LÄHTEET	50
LIITTEET.....	52

Minäkö kympin arvoinen, juu – oon todella aikuinen,
Maailma auki edessä, aika menee etsiessä,
hampaita tai laseja – aaah! Ei pal naurata.

Jos luulit kaiken menneen, oot väärillä raiteilla,
Oon tässä ja nyt, teen mitä haluan,
Kerro, kerro, kerro vaan... Miks' mieltisit sitä, mitä et takaisin saa?
Kerro, kerro, kerro vaan... Miks' keskittyisit siihen, mikä rajoittaa?

(Tirkistelyä –näytelmän runoutta ja laulua)

TIIVISTELMÄ

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön vaihtoehtoiset ammattiopinnot

KALLIOMÄKI, ILONA:
Mummuteatteri – Teatteriryhmä palvelukeskuksen vertaisryhteydenä.

Opinnäytetyö 60 s., liitteet 8 s.
Marraskuu 2009

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Mummuteatteriin osallistuvien ikäihmisten sosiaalista toimintakykyä sekä kuvata millainen kokemus Mummuteatteriryhmään osallistuminen heille oli. Opinnäytetyössä tarkasteltiin teatteritoimintaa ikäihmisten vertaisryhmänä. Mummuteatteriryhmä kokoontui Tampereen Takahuhdissa keväällä 2009 improvisaatioteatterilaisten vetämänä. Harjoitusten avulla luotiin näytelmä joka esitettiin yleisölle.

Opinnäytetyössä on käytetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineisto on kerätty toiminnallisen itsearviointin, kyselylomakkeen sekä haastattelun avulla ja analysoitu sisältölähtöisellä aineistoanalyysillä. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä ovat sosiaalinen toimintakyky, yhteisöllisyys ja improvisaatioteatteri.

Opinnäytetyön tuloksina selvisi, että osallistujien arvio omasta sosiaalisesta toimintakyvystä koheni teatteriryhmän toimintakauden aikana. Mummuteatterilaiset kokivat, että heidän itsevarmuutensa lisääntyi. He saivat ryhmältä tukea ja nauttivat ryhmän tarjoamasta yhteisöllisyydestä ja huumorista. Kaikki ryhmäläisistä osallistuisivat, jos Mummuteatteri järjestettäisiin uudelleen.

Mummuteatteri toi lisää sisältöä, iloa ja itsevarmuutta osallistujiensa elämään. Teatteritoiminta sisältää useita tekijöitä, jotka ovat omiaan vahvistamaan ikäihmisten suorituskykyä. Mummuteatteri loi hyvää ryhmähenkeä ja ystävyyttä sekä vapautti osallistujien itseilmaisua. Omien tarinoiden tuominen osaksi näytelmää ja elämäkokemuksen jakaminen ohjaajien kanssa voimaannutti ryhmäläisiä. Mummuteatteri vertaisryhmän ja harrastustoiminnan mallina on näiden kokemusten perusteella kehittämisen ja laajemman käyttöönoton arvoinen asia. Samanlainen jakso on helposti toistettavissa. Tällöin voisi tutkia tarkemmilla mittareilla juuri teatteritoiminnan vaikutusta osallistujien mielialaan.

ABSTRACT

Pirkanmaa University of Applied Sciences
Degree Programme in Case Management and Social Work

KALLIOMÄKI, ILONA:
Mummuteatteri, Granny Theatre – Theatrical peer group for aged people

Bachelor's thesis 60 pages
Number of attachment 8 pages
November 2009

The purpose of this study was to research social functional capacity of elderly people in The Granny Theatre group with the purpose to describe what kind of an experience it was to be a part of the group. This study examines theatre as peer group for elderly people. The Granny Theatre group gathered in Takahuhti service centre in Tampere during spring 2009. Professional actors directed the group. A play was created through different exercises and performed to an audience.

A qualitative method was used in this thesis. The data were collected using a functional self-evaluation, a structured questionnaire and a theme interview. The results were analysed using a content-based method. The theory basis of this study contains social functional capacity, sense of community and improvisation theatre.

The findings of the study show that the participants' subjective experiences of their social functional capacity increased during The Granny Theatre performances. The participants felt their self-esteem improving. The group offered emotional support, let the participants enjoy sense of community and arising humour. All members of the Granny Theatre would participate if this stimulus activity was rearranged.

Overall, this study discovered that the Granny Theatre brought more diversity, happiness and self-esteem into group members' lives. Theatrical activity contains multiple factors that strengthen functional capacity of aged people. Granny Theatre created good team spirit and friendship, and released participants' self-expression. Based on experiences in this study Granny Theatre as a model of peer group and activity is worth further developing and use more widely. A similar group would be easily repeated, creating a possibility for a closer examination of the exact spirits improving factors in Granny Theatre.

Key words: Social functional capacity, peer group, theatrical activities and art gerontology

1. JOHDANTO

Jokaisen tutkimuksen lähtökohtana on tiedollisen uteliaisuuden, käytännön tarpeiden tai teorian kehittämisyrittämyksen herättämä ongelma, johon tutkimuksen avulla etsitään vastausta (Eskola 1966, 9). Toteutan tutkimukseni kulttuuriosuuskunta Kajeen toiveesta sekä oman innostuksen pohjalta. Mummuteatteri on pilottiprojekti. Mummuteatteri on ikäihmisille suunnattua viriketoimintaa, jossa tarkoituksena on aktivoida palveluasumisen piirissä asuvat virkistäytymään ja harrastamaan yhdessä. Viriketoiminta on keino henkisten tarpeiden tyydyttämiseen ja vireyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. Se on vanhuksen omien voimavarojen käyttöön ottamista antamalla mahdollisuuksia ja virikkeitä erilaisten psyykkisten ja sosiaalisten toimintojen toteuttamiseen. (Airila 2002, 5). Ikääntyvien toimintakykyä ylläpitävä toiminta yhdistettynä varhaiseen puuttumiseen ennaltaehkäisee ongelmien kasautumista ja kärjistämistä ja samalla siirtää hoidon ja palvelujen tarvetta tulevaisuuteen (Eloranta & Punkanen 2008, 7). Kaje toivoi, että pilotista kerätään tutkimusaineistoa, joka tukisi heitä Mummuteatterin kehittämisessä ja jatkorahoitusten hakemisessa. Kajeen lisäksi työelämäkontakteina tälle työlle olivat Tampereen Improvisaatioteatteri Snorkkeli ja Tampereen Kotilinnasäätö.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millainen merkitys Mummuteatterilla oli siihen osallistuvien ikäihmisten sosiaaliseen toimintakykyyn. Tutkimus selvittää ryhmäläisten omien arvioiden perusteella, mitä Mummuteatteri toi heidän elämäänsä, miten he kokivat teatteriryhmässä toimimisen. Tutkimus on Pirkanmaan ammattikorkeakoulun sosiaalialan yksikön opinnäytetyö ja toimii osittain loppuraporttina Mummuteatteri-projektista. Mummuteatterissa ilmaisutaidon ohjaajat, näyttelijä-kouluttajat vetivät improvisaation keinoin harjoituksia, joiden tarkoituksena oli kehittää itseilmaisun muotoja ja saada osallistujat kertomaan muistoja ja elämäntarinoita yhteiseksi tarinaksi. Kevään aikana syntyi yhteinen matka, joka päättyi *Tirkistelyä*-näytelmän esitykseen kiirastorstaina 9.4.2009.

Suomessa ikäihmisiä ja teatteria on kumpaakin tutkittu paljon, mutta niiden yhdistelmää harvemmin. Tutkimusalan uran uurtaja on Leonie Hohental-Antin (2001), joka on tehnyt väitöskirjatutkimuksensa senioriteatterista: Luvan ottaminen – ikäihmiset

teatterin tekijöinä. Siinä seurataan teatteriryhmä *Kutkutuksen* tarinaa. Hohental-Antin (2001, 23) kertoo:

”*Kutkutus* on elävä esimerkki luovuudesta, joka ei katso ikää. Vaikka *Kutkutuksen* näyttelijät ovat raihnaisia ja kipeitä, eivät he tyydy olemaan passiivisia valmisviihteen kuluttajia. He ovat myöhemmällä iällä käynnistäneet luovan seikkailun.”

Mummuteatterilaisia ei voi kutsua raihnaisiksi. He ovat enemmän ja vähemmän aktiivisia, elämää nähneitä kaupunkilaisia, naapureita, jotka halusivat uutta näkökulmaa ja vipinää elämäänsä.

Tampereen kaupunki haluaa strategiansa mukaisesti kehittää kaupungin kulttuuritoimintoja: ”Myös kaupungin monipuolinen ja omaleimainen kulttuurielämä on olennainen osa kaupungin vetovoimaa. Kaupunki luo toimintaedellytyksiä tamperelaiselle elämystaloudelle ja kulttuurituotannolle.” (Tampere virtaa, 17). Strategia jatkaa: ”Kuntalaisten terveyttä ja toimintakykyä vahvistetaan tukemalla terveellisiä elämäntapoja ja edistämällä elinympäristön esteettömyyttä ja turvallisuutta. Mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja elämyksiin tarjotaan kulttuurin, liikunnan ja muun vapaa-ajantoiminnan keinoin.” (Tampere virtaa, 12). Nämä kaupungin tavoitteet luovat edellytyksiä Mummuteatterin kaltaisten harrasteiden toteuttamiseksi.

Ikäihmisten osuus väestöstä lisääntyy jatkuvasti, siksi koen sen ajankohtaisena kohderyhmänä tutkimukselle. Sosionomit (AMK) saavat tulevaisuudessa töitä vanhusten parista ja mahdollisesti uusia työnkuvia syntyy vanhusväestön osuuden kasvaessa. Tulevaisuuden ikäihmiset ovat tottuneet ikänsä olemaan aktiivisia toimijoita ja he todennäköisesti haluavat laajemman variaation päivätoimintaa, kuin mitä tällä hetkellä on tarjolla. Kulttuurin osuus viriketoiminnassa voisi olla suurempi. Tutkija osallistamalla virikeryhmään tapaa ikäihmisiä ja kuulee heidän tarinoitaan. Se on virkistävää kaikille osapuolille, saada kuulla ja kertoa hienoja tarinoita. Tämä tutkimus selvittää, mitä osallistajat pitävät Mummuteatteri-harrastemuodosta. Onko tällaisella toimintamallilla tulevaisuutta ja miten sitä voisi kehittää?

Ensin esittelen improvisaatioteatteria, Mummuteatterissa käytettyä luovaa menetelmää. Sen jälkeen esittelen Mummuteatterin, perehdyn siihen vertaisyhteisön ja sosiaalisen toimintakyvyn näkökulmasta ja siirryn kertomaan tutkimusmenetelmistä. Viimeisenä tarjoan katsauksen Mummuteatterista kokemuksena ja pohdin itse tekemääni matkaa.

1.1 IMPROVISAATIOTEATTERI LUOVANA MENETELMÄNÄ

Ahonen (1994) kertoo Andreevin ja Salomaan artikkelissa, että luovuus on jokaisessa ihmisessä oleva voimavara, joka on joko käytössä tai käyttämättömänä (2005, 164). Samassa artikkelissa on lainattu Kerästä (2001). Hänen mukaansa luovuus on ihmisen kykyä saada aikaan jotain uutta itselleen. Mummuteatterissa kyse oli juuri tästä; loimme yhdessä uutta teatterimuotoa ikäihmisten iloksi. Luovuus ja elämyksellisyys on yksi keino antaa onnistumisen ja hyvän yhdessäolon kokemuksia myös niille vanhuksille, jotka ovat huonomuistisia tai hitaita ja arkoja vastaanottamaan. Luovat ja toiminnalliset menetelmät tukevat vanhuksen elämänhallintaa, koska ne perustuvat ihmisen kokonaisvaltaiseen kokemukseen: psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen ja hengellisen osa-alueen yhteenkuuluvuuteen. (Andreev, Salomaa 2005, 161).

Taiteen avulla voi luovasti käsitellä oman elämänsä todellisia ongelmia. Osallistumalla taidetoimintaan ikäihminen rakentaa itsestään kuvaa aktiivisena, hyödyllisenä yksilönä: taide on eräs identiteetin rakennuspalikka. (Hohental-Antin 2001, 19). Ihmiset tarvitsevat tarinoita. tarinat kertovat elämän merkityksistä ja tarkoituksenmukaisuudesta, ja ne kuvaavat haluja ja tavoitteita. Tarinoissa onnistutaan ja hävitään ja niissä olevia saavutuksia voidaan tarkastella ja yleistää. (Bruner 2004). Mummuteatterissa ei pureuduttu ongelmiin vaan tarinaa rakennettiin ryhmäläisten muistojen ja kokemusten kautta. Taidetta oli harjoituksissa mukana monipuolisesti: piirsimme, kirjoitimme, tanssimme, lauloimme, runoilimme ja näyttelimme.

Draaman päätavoitteet ovat oppiminen ja kasvaminen. Lisäksi tavoitteisiin kuuluvat leikki sekä tekemisen ja onnistumisen ilo. (Sonkkila 2002, 342). Draamatoiminta kasvattaa omaa itsetuntoa ja itsetuntemusta, mikä vuorostaan lisää hyväksymistä. Tavoitteena on myös luottamuksen ja sitä kautta itseilmaisun rohkeuden lisääntyminen. Tekemisen ilo ja tunne siitä, että kelpaa sellaisena kuin on, saa aikaan voimaantumisen tunteja. (Vilen ym. 2002, 342).

Improvisaatioteatterin ajatusmaailma on sovellettavissa monilta osin niin näyttelijän työhön kuin jokapäiväiseen elämään töissä ja kotona. Jokainen voi improvisoida. (Koponen 2004, 24.) Kaikki improvisoivat päivittäin. En ole koskaan tavannut ihmistä, joka eläisi käsikirjoituksen mukaan ja laatisi edellisenä iltana seuraavan päivän repliikkinsä valmiiksi (Routarinne 2004, 6).

Improvisaation perusteisiin kuuluvat käsitteet rakentava vuorovaikutus, epäonnistuminen sekä tarjous, tyrmäys ja hyväksyntä. Vuorovaikutuksesta kertoo tarkemmin edellinen luku. Epäonnistumisen ja mokaamisen pelko ovat ihmisen suojautumiskeinoja. Ihmiset pohtivat ”Mitähän nuokin minusta ajattelevat” ja sensuroivat omia tekemisiään. Pelosta ja itsesensuurista voi päästä luottamalla ja heittäytymällä vuorovaikutukseen kanssatoimijan kanssa. Improvisaation vuorovaikutus syntyy peräjälkeen esitetyistä tarjouksista sekä niiden hyväksynnästä ja tyrmäyksestä. Tyrmäämällä toisen tarjous tehdään mitättömäksi kun taas hyväksymällä se otetaan vastaan. Myös mokaaminen ja sen uskaltaminen liittyvät asiaan, siinä monesti piilee improvisaation hauskuus.

Improvisaation avulla voidaan hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen toiminnallinen malli, joka mahdollistaa sujuvan ja rakentavan yhteistoiminnan. Improvisaation vuorovaikutusmalli on sovellettavissa sekä teatteriin että erilaisiin arkipäivän kohtaamisiin. (Routarinne 2004, 8). Pia Koponen kuvaa Improkirjassaan (2004, 124) henkilökohtaisen kehityksen tukemista seuraavasti:

”Improvisoinnissa, kuten kaikessa ilmaisutaitoa harjaannuttavissa lajeissa lähestytään sellaisia ihmisten osa-alueita, jotka ovat erittäin herkkiä haavoittumaan. Jokainen ihminen on oma persoonansa, joka muodostuu oman henkilöhistoriansa kautta. Jokaisen ihmisen tarina on ainutlaatuinen ja arvokas. Jokaisella on oma tapansa oppia.”

Tämä on yksi keskeisistä Mummuteatterin asioista. Teatterilaisista houkutellaan esille heidän omia elämäntarinoitaan, joita keskitymme yhdessä kuuntelemaan ja kokemaan. Näitä kuunnellessa ja katsellessa jokainen voi saada aktivoitua itsessään tunnekokemuksia vuosien takaa sekä saada uskallusta kertoa oma tarinansa. Kuuntelemalla ikäihmisen elämäntarinaa osoittaa arvostavansa häntä ja ymmärtää häntä paremmin yksilönä (Eloranta 2000, 189).

Improvisaatioharjoitteiden yhtenä tavoitteena on auttaa ihmistä tunnistamaan omat suosikkistrategiansa [selviytyäkseen vaikeassa tilanteessa] ja tulemaan tietoisiksi niistä viestinnän keinoista, joita käyttämällä he tuntevat olonsa turvalliseksi ja varmaksi toisten joukossa (Routarinne 2004, 24). Välitön improvisaatio tarkoittaa reagointia, jossa draaman osallistujat eivät ehdi miettiä sanomisiaan tai tekemisiään. Turvallisessa

ilmapiirissä voi tapahtua paljon myös ”iloisia mokaamisia”, jotka ovat sallittuja ja toivottavia. Ne vapauttavat osallistujia ja toimintaa. (Johnstone, 1996).

Kaikki improvisaatioharjoitteet tapahtuvat irti arjen rooleista ja tilanteista, fiktion maailmassa (Routarinne 2004, 8). Routarinne kertoo vielä, että koska fiktiossakin simuloidaan arkielämää, on sen parissa turvallista harjoitella myös arkielämän vuorovaikutustaitoja. Mummuteatterin näytelmässä oli pieni romanssi. Toivottavasti tämän fiktion simulointi toi ryhmäläisten mieleen vuosien taakse jääneitä malleja vastakkaisen sukupuolen kohtaamisesta, sillä ryhmäläisistä osa kaipasi elämäänsä vipinää.

Hohental-Antin (2009) kertoo Muistojen teatterista. Siinä on tärkeää tuoda yksityisen ihmisen muistot näyttämölle. Teatteriesitykseksi puettuna menneestä tulee hyvin fyysinen ja konkreettinen. Näyttämöllä ei ainoastaan nähdä, miten on eletty, tehty ja toimittu, vaan ennen kaikkea miten asiat ja tekeminen on koettu. (Hohental-Antin 2009, 57). Muistojen teatteri ei ole improvisaatiota sen varsinaisessa muodossa, siinä muistot muotoutuvat omaksi näytelmäksi improvisaatioharjoitusten kautta, ihan kuin Mummuteatterissakin.

Hohental-Antin (2001) kertoo useaan otteeseen Mihaily Csikszentmihalyin flow-teoriasta. Flow on psykologiasta nouseva käsite jota Csikszentmihalyi kuvaa seuraavasti: ”Se on mielentila, jossa ihminen on niin uppoutunut tekemiseensä, että mikään muu ei merkitse mitään.” (2001, 33). Hohental-Antin kuvaa, että tällainen optimaalinen kokemus ei tule annettuna vaan se saadaan aikaan itse, esimerkiksi uppoutumalla näyttämiseen (2001, 62). Csikszentmihalyin analyysin mukaan flow-kokemukseen liittyy seuraavia ominaisuuksia: edellyttää keskittymistä; keskittyminen on mahdollista, jos tekemisellä on päämäärä; mahdollistaa täydellisen uppoutumisen, joka vapauttaa arjen huolista ja paineista; itsekeskeisyys häviää; tulee tunne elämän hallinnasta; ajantaju muuttuu. (Hohental-Antin 2001, 63).

Tähän asti viriketoiminta vanhustyössä, jonka alle kaikki taidetoiminnot on sijoitettu, on nähty palvelutoimintana ja ikäihminen sen toiminnan kohteena (Hohental-Antin 2001, 21). Hän jatkaa vielä, että näihin viriketoimintoihin on palkattu ohjaaja, joka määrittelee toiminnan sisällön ja muodon unohtaen ikäihmisten oman toiveen. Mummuteatterissa ryhmäläiset saivat itse tuottaa näytelmän sisällön, ohjaajan ammattitaitoa

hyväksikäyttäen. Tässä teatteriprojektissa matka oli tärkeämpi kuin itse lopputulos, vaikka sekin oli huikea. Matkaa tehtiin vanhoja muistellen ja uutta luoden. Hyvät muistot muistuttavat elämän rikkaudesta, onnellisuudesta ja onnistumisesta. Vaikeat ja surulliset muistot vuorostaan muistuttavat, että vaikeistakin elämänvaiheista voi selvitä. Jokaisella on muistovarasto, josta voi ammentaa (Hohental-Antin 2009, 16).

Kuten mainittu, Leonie Hohental-Antinin (2001) tekemä väitöskirjatutkimus lienee ensimmäinen ikäihmisten parissa tehty taidetutkimus, jossa ikäihmisen taidetoiminnan lähtökohdat ovat puhtaasti ikäihmisten oman halun synnyttämää. Hän pohti väitöskirjassaan sekä myöhemmin ilmestyneessä Kutkuttavaa taidetta – Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä (2006) mihin gerontologian alueeseen tämä uusi kulttuurinen ilmiö kuuluu. Näin syntyi uusi käsite taidegerontologia. Käsite sisältää näkemyksen taiteesta osana ihmisen jokaista ikävaihetta ja ikäihmisestä taiteen tekijänä ja kokijana. Taidegerontologia haluaa antaa tilaa ikäihmisen omista lähtökohdista muotoutuvalle taide-estetiikalle, jota ei kukaan ulkopuolinen määrittele. Taidegerontologia nimensä mukaisesti haluaa siirtää painopistettä itse taidetoimintaan, ikäihmisen omaan kulttuurin tuottamiseen, ja nostaa se näkyväksi osaksi kulttuurikenttää. Taidegerontologian keskeisiä tavoitteita on tuottaa uusia näkökulmia vanhenevan väestön tarkasteluun.

2. MUMMUTEATTERI SOSIAALISEN TOIMINTAKYVYN VAHVISTAJANA

Valitsin tutkimuskäsitteiksi sosiaalisen toimintakyvyn sekä vertaisryhmän ja yhteisöllisyyden. Työmenetelmänä ollut improvisaatioteatteri esiteltiin edellisessä kappaleessa. Nämä kaikki liittyvät oleellisesti tutkimuksen tavoitteisiin ja ovat näin perusteltuja lähtökohtia. Leonie Hohental-Antin (2009) lainaa kirjassaan Pitkälän ym. vuonna 2004 koostamaa Vanhustyön keskusliiton teettämää tutkimusta. Siinä pyrittiin erilaisin taideinterventioin lieventämään ikäihmisten yksinäisyyttä. Tutkimuksessa kävi ilmi, miten tärkeää on oma luovuus ja yhdessä tekeminen. Tutkimusprojektin tärkein tulos oli se, että sekä taide että sosiaaliset suhteet koettiin erittäin tärkeiksi. Mutta ei mikään tahansa taide, vaan juuri oma tekeminen valmiiden taidekonseptien sijaan. (Hohental-Antin 2009, 30). Tässä opinnäytetyössä taide ja sosiaaliset suhteet yhdistyvät. Teatteri on yhteisöllisin taidemuoto ja monelle tuntuu tämän tyyppinen harrastus soveltuvan paremmin kuin jokin yksinäinen taidelaji. - - Yhdessä kokemisen ja tekemisen tarve korvaa postmodernissa yhteiskunnassa menetetyn yhteisöllisyyden. (Hohental-Antin 2001, 51). Saarinen (1998) on sanonut, että ihmisen tärkein haaste on koko elämänsä ajan olla oman elämänsä subjekti ja olla olemassa (Näslindh-Ylispangar 2005, 147). Tämä olemassaolo, eksistentiaalisuus, on läsnä tutkimuksen jokaisen osion ytimessä, kun ryhmäläiset pohtivat kokemuksiaan ja tuntojaan.

2.1 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY

Toimintakyky on keskeinen hyvinvoinnin mitta. Sillä tarkoitetaan ihmisen selviytymistä arkielämän päivittäisistä toiminnoista ympäristössään ja mahdollisuutta elää täysipainosta elämää sekä toteuttaa tavoitteitaan ja toiveitaan (Airila 2002, 6).

Toimintakyky jaetaan tavallisesti fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Näiden kolmen osa-alueen välillä vallitsee kiinteä vuorovaikutus. - - Toimintakyky voidaan määritellä myös niin, että se on itseisarvo, joka näkyy itsenäisen elämisen, itseilmaisun ja läheisten ihmissuhteiden vaalimisena. (Eloranta 2008, 10). Samanlaista kolmijakoa, fyysinen – psyykinen - sosiaalinen, kuvaa myös holistinen, kokonaisvaltainen, ihmiskäsitys (Vilen, Leppämäki, Ekström 2002, 34). Psykkisestä ja

sosiaalisesta toimintakyvystä käytetään myös yhteisnimitystä *henkinen suorituskyky* (Airila 2002, 6).

Sosiaalisella toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen valmiuksia suoriutua elämässä toisten ihmisten kanssa ja koko yhteiskunnassa - kykyä suoriutua sosiaalisista rooleista ja toimia yhteisöjen jäsenenä. Yksilötasolla kyse on siitä, että ihminen oppii tuntemaan omat mahdollisuutensa ja hahmottamaan itsensä suhteessa ympäristöön. Yksilötasolla toimii ihmisen sisäinen vuorovaikutusjärjestelmä. Ryhmätasolla yksilöiden väliset tekijät tarkoittavat ihmisten välisiä suhteita. (Eloranta 2008, 16).

Lea Rissanen (1999) on koonnut väitöskirjaansa sosiaalisen toimintakyvyn määritelmiä seuraavasti: Sosiaalinen toimintakyky tarkoittaa ihmisen edellytyksiä suoriutua elämässä toisten ihmisten kanssa, perheessä, työ- ja muissa yhteisöissä sekä koko yhteiskunnassa. Sosiaalinen toimintakyky edellyttää toteutuakseen myös fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä. (Rissanen 1999, 40).

Toimintakyvyn kokonaisuudessa sosiaalisella voidaan viitata paitsi ikääntyneen rooliin yhteisössä, myös rooliin yhteiskunnassa. Ikääntyneen aktiivinen rooli eri yhteisöissä ja kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta lisäävät hyvinvointia. Sosiaalisen toimintakyvyn käsitteeseen sisältyy myös kyky huolehtia itsestä eli elämönhallinnan taidot. (Suvikas, Laurell & Nordman 2006, 88). Sosiaaliset taidot muuttuvat iän myötä, koska ihmiset oppivat muuttamaan käyttäytymistään tilanteiden mukaan (Breilin 2006). Ikääntyvien toimintakykyä ylläpitävä toiminta yhdistettynä varhaiseen puuttumiseen ennaltaehkäisee ongelmien kasautumista ja kärjistämistä ja samalla siirtää hoidon ja palvelujen tarvetta tulevaisuuteen (Eloranta 2008, 7).

Toimintakyvyn tutkimisen ja kuvailemisen helpottamiseksi on luotu kansainvälinen ICF-luokitusjärjestelmä. Se on WHO:n luokitusperheeseen kuuluva toimintakyvyn mittari joka auttaa kuvaamaan toiminnallista terveyttä. Sosiaalista toimintakykyä käsitellään sen aihealueessa ”Suoritukset ja osallistuminen” (ICF Kaksiportainen luokitus). Tässä tutkimuksessa ICF-luokitusta ei ole käytetty varsinaisena välineenä, koska toimintakykyä ei tässä siinä laajuudessa ole tarpeellista käsitellä.

Tässä opinnäytetyössä mummuteatterilaiset arvioivat omaa sosiaalista toimintakykyään itse henkilökohtaisesta näkökulmastaan eli subjektiivisesti. Eloranta kirjoittaa

subjektuudesta seuraavasti: Subjektius tarkoittaa sitä, että ihminen määrittelee itse itsensä. Subjektius on yksilön itsetietoista toimintaa, ja se toimii yksilön sosiaalisena todellisuutena. (Eloranta 2008, 134).

Kuten yllä on mainittu, yhteisön jäsenenä oleminen on osa sosiaalista toimintakykyä. Yhteisöllistäminen on mahdollista ymmärtää nyky-yhteiskunnassa kattavaksi makrotasoiseksi strategiaksi, jossa kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin voimavaroja yhdistetään erilaisissa hankkeissa (Juhila 2006, 124). Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTEen vuosille 2008 - 2011. Väli-Suomen alueella sen osahankkeena on IKÄKASTE. Sen suunnittelija Mervi Janhunen on kirjoittanut hankesuunnitelman, josta on lainattu tähän tietoja. IKÄKASTE perustuu myös valtakunnallisen kunta- ja palvelurakennemuutostusta koskevan puitelain ja sitä toteuttavan PARAS -hankkeen tavoitteisiin. Yhtenä hankkeen yhteisistä tavoitteista on: ”Elinympäristön kehittäminen toimintakykyä ja hyvinvointia tukevaksi; Esteettömyyden ja virikkeellisyyden liittäminen osaksi fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ympäristöä.” Tämän kohdan odotettaviin tuloksiin kuuluu: ”Avopalveluissa ja laitoshoidossa on luotu ylisektorisen yhteistyön malleja, jossa mm. kulttuuri- ja liikuntapalveluilla lisätään ja ylläpidetään asiakkaiden terveyttä ja hyvinvointia”. Tampereen kaupunki pilotoi vielä yhtä IKÄKASTEen osahanketta, Kulttuurikaarta. Sen tarkoituksena on luoda eheä kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kokonaisuus sekä edistää kaupungin hallinnon ja kolmannen sektorin yhteistyötä sekä ikäihmisten osallisuutta viemällä kulttuuria ikäihmisten lähelle, erityisesti päiväkeskuksiin. (Janhunen 2008). Pienetkin projektit, kuten Mummuteatteri, ovat osatekijöitä kehitettäessä uusia toimintamalleja ikäihmisten osallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Kirsi Juhila (2006) puhuu kirjassaan osallisuudesta ja valtautumisesta. Osallisuudella tarkoitetaan tässä lyhykäisyydessään asiakkaan osallisuutta oman elämänsä hallintaan ja yhteiskuntaan. Valtautuminen tai voimaantuminen (engl. *empowerment*) on taas asiakkaan rohkaistumista kontrolloimaan ja saavuttamaan omia päämääriään. Yhteisöihin kuulumisen, niissä toimimisen ja niiden kautta vaikuttaminen rakentavat osallisuutta ja kansalaisuutta, ja parhaimmillaan ne voivat edesauttaa valtautumista. Kansalaisyhteiskunta puolestaan perustuu paljolti aktiivisiin yhteisöihin. (Juhila 2006, 123). Mummuteatteriryhmä oli aktiivinen yhteisö, jossa keskusteluiden kautta päädyttiin käsittelemään myös yhteiskunnallisia asioita ja omaa paikkaa ja aktiivisuutta

yhteiskunnassa. Voimaantumista määrittelee väitöskirjassaan myös Juha Siitonen (1999): Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi ja se on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, samoin luottamuksen omiin mahdollisuuksiinsa sekä näkemykseen itsestään ja omasta tehokkuudestaan (Siitonen 1999, Versova 2009). Kukaan ei voi voimaannuttaa toista, voidaan vain yrittää luoda mahdollisuudet ja järjestää asianmukaiset edellytykset, joiden pohjalta ihmiset voisivat valita oman voimaantumisensa kannalta sopivia suhteita ja yhteyksiä (Versova 2009).

Vain sellainen vuorovaikutus, joka antaa yksilölle osallisuuden kokemuksen, vahvistaa ja kehittää hänen persoonallisuuttaan (Routarinne 2004, 29). Taiteen kautta voi saada arvostusta, näkyvyyttä ja onnistumisen iloa, mikä vuorostaan synnyttää vahvan elämisen mielen (Hohental-Antin 2009, 26). Kun ihminen on näkyvä, hän kokee olevansa olemassa toistenkin mielestä. Hänellä on oman perushenkilöroolinsa lisäksi rooli hahmona näytelmässä, näyttelijänä ryhmäläisten sekä ulkopuolisten joukossa. Mummuteatterissa sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueista näkyvissä on erityisesti itseilmaisu ja yhteisön jäsenenä toimiminen. Ryhmäläisille tarjottiin foorumi löytää itsestään uusia mahdollisuuksia ja avata vuorovaikutuskanavia.

Ilmaisulliset teot monipuolistuvat rakentavassa vuorovaikutuksessa, ja ilmaisun laajeneminen antaa tilaa persoonallisuuden kehittymiselle. Vuorovaikutuksessa tärkein itsetuntemuksen ja reflektion väline on ryhmä, jossa kulloinkin toimii. Ryhmä on peili. Parhaimmillaan kokemukset vuorovaikutuksesta ryhmässä auttavat ihmistä löytämään omimman itsestään ja kehittämään sitä edelleen. (Routarinne 2004, 29).

2.2 VERTAISRYHMÄ JA YHTEISÖLLISYYS

Toisena tutkimuskäsitteenä ovat vertaisryhmä ja yhteisöllisyys. Eskola (1992) kirjoittaa: Kun sosiaalinen olento, ihminen, kohtaa toisen ihmisyyksilön, syntyy toisen asteen sosiaalinen muodoste, yhteisö; muodoste, joka vuorovaikutuksen tuloksena tuottaa uutta yhteistä kokemusta, yhteisiä merkityksiä ja sääntöjä, yhteistä työtä jne. (Eskola 1992, 65). Mummuteatteri-yhteisön säännöksi muodostuivat esimerkiksi alun kahvittelu ja tavalliset sanat saivat sisäpiirin tarinoista uusia yhteisiä merkityksiä.

Ihmisenä oleminen merkitsee kulttuurisidonnaisuutta. Ihminen kasvaa ihmiseksi vain liittyessään jäseneksi ihmisyhteisöihin, joissa kulttuurinen jatkuvuus toteutuu. - - Yhteisöllisyys viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja toimintaan. - - Yhteisöllisyys on ihmisen tarpeessa, halussa ja mahdollisuudessa tulla enemmän kuin mitä hän on yksin. (Eloranta 2008, 135).

Joukosta yksilöitä muodostuu ryhmä, kun jäsenillä on yhteinen tavoite, keskinäistä vuorovaikutusta ja käsitys siitä, ketkä kuuluvat tuohon ryhmään (Vilen ym. 2002, 270). Ihmiselle on tärkeää kuulua johonkin ryhmään tai paikkaan. - - Ihminen haluaa kokea asioita yhdessä. - - Hän haluaa jakaa kokemuksiaan eli kaikkea, mitä hän näkee, kuulee, ihmettelee, tuntee ja ajattelee. Jaetussa naurussa ja ilossa on yhtä paljon voimaa kuin jaetussa surussa. (Vilen ym. 2002, 66).

Mummuteatteria voi luonnehtia vertaisryhmäksi. Vertaisryhmä koostuu samassa elämäntilanteessa olevista ihmisistä, jotka kokoontuvat yhteen saamaan ja antamaan tukea yhteiseksi koettuihin asioihin. Vertaisryhmän nivoo yhteen ikä, sukupuoli, harrastus jne. Keskeistä on kokoontua säännöllisesti yhteen harrastamaan ja toimimaan jakamaan kokemuksia ja iloitsemaan toisten seurasta. Vertaisryhmästä jo yhdessäolo saattaa olla elinvoimaa lisäävä tekijä. (Malin 2000, 17).

Vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushankkeen Versovan internetsivuilla vertaistuesta kerrotaan, että vertaisryhmätoiminnan perusajatuksena on usko ihmisen omiin sisäisiin voimavaroihin, jotka voidaan saada käyttöön esimerkiksi ryhmätoiminnan avulla. Ryhmät voivat olla yhdessäolo- ja aktiviteettiryhmiä, joiden merkitys on uusien yhteyksien syntymisessä ja eristäytymisen vähenemisessä. Vain omilla oivalluksilla on muutosvoimaa. Ryhmään ei mennä millään lähetteellä vaan se on aina oma, aktiivinen valinta. Jokainen ryhmän jäsen asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden saavuttamiseen vertaisryhmästä voi saada työkaluja, tukea ja apua. Yleensä vertaisryhmään osallistuminen ei maksa mitään, mutta joskus ryhmä kerää vapaaehtoista kahvirahaa tai ryhmän jäsenet tuovat kokoontumiseen vuorollaan jotakin tarjottavaa. Vertaisryhmään ei tarvitse jonottaa. Vertaisryhmässä korostetaan ihmisen omaa valintaa ja tahtoa. Toiminta on usein puhumista ja kuuntelemista sekä tunteiden käsittelyä. Ryhmän jäsen tulee kuulluksi ja ymmärretyksi arvostavassa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Uusimman järjestöbarometrin (2007) mukaan Suomessa vertaisryhmiin osallistuu noin 250 000 ihmistä. Suomessa

vertaisryhmätoimintaa ei ole tutkittu laajasti, vaan tutkimukset ovat koskettaneet yksittäisten ryhmien merkitystä ja vaikuttavuutta osallistujille. Susanna Hyväri (2005, Versova 2009) hahmottelee vertaistoiminnan vakiintumisen visioita Vapaaehtoistoiminta -kirjassa. Hän näkee yhtenä mahdollisuutena ohjelmien luomisen paikallisille vertaissuhteisiin perustuville käytännöille, jotka liitettäisiin osaksi hyvinvointipalveluja. Ammatillisten toimijoiden tehtävänä olisi toimintaedellytysten luominen ryhmätoiminnoille. (Versova 2009).

Yhteisöt tarjoavat ikääntyneille turvallisuuden tunnetta, iloa ja itsensä hyväksymisen tunteen. - - Ikääntyneiden kohdalla kestäviä ihmissuhteita voidaan tukea vaikkapa yhteisöllisyyden kautta. (Noppari & Leinonen 2005, 48-49). Säännöllisellä ryhmätoiminnalla voidaan rytmittää ikäihmisten arkea ja tuoda siihen mielekkyyttä ja onnistumisen iloa ja samalla kohentaa itsetuntoa (Suvikas ym. 2006, 322). On todettu, että kulttuuri ja harrastustoimintaan osallistuvat henkilöt kokevat itsensä terveemmiksi kuin osallistumattomat (Noppari 2005, 51).

Isto Ruoppila kirjoittaa, että usein harrastuksiin osallistuminen myös lisää elämään tyytyväisyyttä. Harrastusten kautta ikääntyneet pystyvät saavuttamaan tavoitteitaan, kuten turvallisuutta, yhteenkuuluvuutta ja hyväksytyksi tulemistä. Tavoitteiden saavuttaminen taas antaa elämälle sisältöä ja merkitystä sekä edistää hyvinvointia. (Ruoppila 2004, 480).

Jokainen oppii elämänsä aikana, erilaisissa ryhmissä toimiessaan, miten toisten ihmisten kanssa tullaan toimeen: se on sosiaalistumista. Sosiaaliset taidot auttavat selviytymään sosiaalisessa viidakossa. Kokemus pitkäaikaisen yhteisön jäsenyydestä, esimerkiksi perheessä, suvussa, pysyvässä koululuokassa tai työpaikassa on käymässä yhä harvinaisemmaksi. Sen sijaan henkilökohtaisten, vaihtuvien ja lyhytaikaisten sosiaalisten yhteisöjen merkitys kasvaa. (Routarinne 2004, 17-24). Yksilön kannalta rakentava vuorovaikutus tarjoaa parhaat mahdollisuudet persoonallisuuden kehittymiseen ja ilmaisun monipuolistumiseen. - - - Rakentava vuorovaikutus auttaa ryhmää sekä pysymään koossa, säilyttämään toimintakykynsä että suoriutumaan onnistuneesti annetuista tehtävistä. (Routarinne 2004, 38-39).

Mummuteatteriryhmää voi määritellä Juhilan (2006) esittelemän mallin asiakkaan ja sosiaalityöntekijän suhteista kumppanuussuhteeksi. Siinä asiakas ja työntekijä toimivat

rinnakkain ja tavoitteita jäsenetään yhdessä (Juhila 2006, 103). Mummuteatterissa ohjaajat, sekä näyttelijät että minä sosiaalialan ohjaajana, kera mummujen ja pappojen, toimimme kaikki yhdessä yhteistä päämäärää kohti. Kumppanuusnäkökulmasta katsottuna sosiaalityö osana julkista auttamisjärjestelmää voi ottaa tehtäväkseen vertaisryhmiä ja sosiaalista pääomaa voimistavien hyvien kehien tukemisen ja liikkeelle laittamisen ja olemassa olevista hyvistä vertaisavun malleista oppiminen (Juhila 2006, 130). Ryhmäläiset toimivat vertaistukena toinen toisilleen. He kannustivat rohkaistumaan harjoitusten tekemiseen ja esitykseen sekä huomasivat jakavansa monia iän tuomia uusia elämän vivahteita.

Ohjaajien ja ryhmäläisten suhdetta voi Juhilan (2006) toisen määritelmän mukaisesti luonnehtia myös vuorovaikutuksessa rakentuvaksi suhteeksi. Siinä asiakas, tässä tapauksessa ikäihmisten kategoriaan kuuluva henkilö, ja työntekijä ottavat tilanteeseen sopivat roolit ja sosiaaliset identiteetit. Juhila (2006) kertoo kirjassaan Erving Goffmanin kuvauksesta, jossa vuorovaikutusta verrataan näytelmään ja identiteetti on itsensä esittämistä tässä näytelmässä. Vuorovaikutuksen katsotaan onnistuneen, jos osapuolet näyttelevät valittuja roolejaan samassa näytelmässä. Identiteetit voivat rakentua myös instituution kautta. (Juhila 2006, 203 - 206.) Mummuteatterissa identiteetit olivat lähtökohdassa näyttelijän, sosiaalialan opiskelijan ja viriketoimintaan tulleen ikäihmisen roolit. Nämä identiteetit pysyivät koko projektin ajan, mutta saivat uusia ulottuvuuksia ryhmäytymisen ja tutustumisen myötä. Kaikista tuli mummuteatterilaisia, opiskelijasta tutkija ja ikäihmisistä näyttelijöitä.

Ryhmädynamiikalla tarkoitetaan ryhmän sisäisiä voimia, jotka syntyvät ryhmän jäsenten vuorovaikutuksen mukana (Vilen ym. 2002, 276). Mummuteatteriryhmän tarkoitus ei ollut olla hoitava. Silti siinä oli hoitavia tekijöitä, kuten ryhmään kuuluminen, avautuminen ja hyväksyntä, toivon löytyminen, samankaltaisuuden kokeminen, toisen auttamisen kokemus, sosiaalisten taitojen oppiminen ja sosiaalinen tuki (Vilen ym. 2002).

3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää millaiseksi Mummuteatteriin osallistuvat ikäihmiset kokevat oman sosiaalisen toimintakykynsä, yhteisöllisyyden teatteriryhmässä ja mitä mieltä he ovat yhdessä luodusta Mummuteatteri-viriketoiminnasta. Tutkimus raportoi Mummuteatterin vaiheita, seuraa tapahtuuko ryhmäläisten sosiaalisessa toimintakyvyssä muutosta heidän itsensä arvioimana sekä kerää palautteen ja kehitysehdotukset Mummuteatteri-projektista. Tutkimuskysymyksinä olivat:

- Millaisia odotuksia osallistujilla on Mummuteatteria kohtaan?
- Millainen subjektiivinen käsitys mummuteatterilaisilla on heidän sosiaalisesta toimintakyvystään?
- Miten mummuteatterilaiset kokevat yhteisöllisyyttä?
- Mitä mieltä osallistujat ovat Mummuteatterista kokemuksena?

3.1 MUMMUTEATTERI, MIKÄ SE ON?

Mummuteatteri syntyi Takahuhdin palvelukeskuksen asiakkaiden toiveesta. He innostuivat improvisaatioteatterista, kun improvisaatioteatteri Snorkkeli kävi esiintymässä heidän pääsiäisjuhlassaan ”Munatansseissa” keväällä 2008. Kesällä asukkaiden edustaja oli yhteydessä Snorkkeliin ja ilmaisi heidän toiveestaan saada itse kokeilla improvisaatioteatteria. Asian otti hoitaakseen kulttuuriosuuskunta Kaje, joka verkostopalaverien ja hakemusten kautta sai järjestettyä rahoituksen aloittaa Mummuteatteri-nimisen pilottiprojektin. Kouluttajina ja ohjaajina toimivat näyttelijät Pia Koponen ja Mari Pöllänen Kulttuuriosuuskunta Kajeesta.

Mummuteatteri alkoi 15.1.2009. Se kokoontui Tampereella Takahuhdin palvelukeskuksen kerhotilassa osoitteessa Kirjavaisenkatu 15, aina torstaisin kello 14 - 16. Tavaksi otettiin, että puoli tuntia ennen teatteritoiminnan alkua keitettiin kahvit ja nautiskeltiin ne yhdessä rupattelun lomassa. Alussa mummuja ja vaareja oli ryhmässä yhteensä 10 - 20 henkeä, määrä vaihteli kerroittain. Mukana olivat pääasiassa samat ihmiset, joitain vierailijoita kävi katsomassa. Vierailijat olivat vakituisten osallistujien

ystäviä. Lisäksi paikalla kävivät Ylen radiotoimittaja, ohjaava opettaja ja Snorkkelin muusikko. Lopulliseen esitykseen tähtäävässä ryhmässä oli mukana 10 jäsentä.

Osallistuin itse ryhmän toimintaan. Ohjasin vain tutkimukseen liittyvät osiot, muutoin olin osallistujana ja tein samoja harjoituksia kuin mummuteatterilaiset. Kirjoitin ylös mitä milläkin kerralla tehtiin sekä omia kokemuksiani ja havaitsemiani tunnelmia ja kommentteja. Osallistumalla tutustuin ryhmäläisiin paremmin enkä ollut vain etäinen tutkija. Välillä toimin linkkinä teatteriohjaajien ja ryhmäläisten välillä ja olin helppo ”vapaaehtoinen” jos ryhmäläisistä kukaan ei tohtinut asettua harjoitukseen esimerkiksi. Tekemäni havainnointi ei ole tutkimusmenetelmä, se auttaa ilmiön tarkastelussa ja materiaalin keräämisessä. Sain kulttuuriammattilaisilta hyvää esimerkkiä, miten ohjata erilaisia luovia menetelmiä ja toivon voivani käyttää niitä välineenä tulevassa työelämässä.

Teatterikertoja oli 11. Ensimmäisellä kerralla Mummuteatterin harjoituspaikalle ilmestyi 15 mummua ja vaaria. Kaikki esittelivät itsensä ja ohjaajat kertoivat millaista toimintaa on suunniteltu. Kaikki saivat kertoa miksi olivat paikalle tulleet ja mitä odottavat. Yleisimpiä vastauksia olivat uteliaisuudesta ja ”tulin vain katsomaan mitä tästä tulee” Järjestäjiä tietysti lämmitti eniten ”en vaan voinut olla tulematta!”. Työskentely aloitettiin karttajarjoituksella, jossa ryhmäläiset sijoittuivat kuvitteelliselle Suomen kartalle itselleen tärkeään paikkaan ja kertoivat siitä. Näin saimme käsityksen toisistamme sekä ensimmäiset tarinat käyttöömme. Aku Kopakkala kommentoi tätä harjoitusta: Kartalle sijoittaminen antaa mahdollisuuden nopeasti konkretisoida ihmisten koti- tai toimipaikkoja. Se on turvallinen ja identiteettiä vahvistava tekniikka ryhmän alkuun. (Kopakkala 2005, 150).

Tavaksi muodostui, että jokaisella kerralla käytiin niin sanottu kuulumiskierros; jokainen sai kertoa mitä tänään kuuluu ja mitä oli jäänyt edelliseltä kerralta mieleen. Ensimmäisillä kerroilla harjoitukset olivat vuorovaikutuskanavien ja ryhmäläisten ”muistojen laatikoiden” avaamista sekä ryhmän koheesion muodostamista. Opettelimme improvisaation perusteita, tarjouksen hyväksymistä ja uskallusta tuottaa sanoja tai liikettä. Pohdimme mistä johtuu ihmisen itsesensuuri ja karistimme sitä itsestämme esimerkiksi harjoituksilla ”Minä olen puu”, ”Norsu-palmu-gorilla”, ”Veitsi ja haarukka”, ”Aakkospiiri” sekä ”Joo-ja”. Harjoituksille yhteistä oli, että yksi teki aloitteen josta toinen jatkoi, tietenkään tietämättä miten ensimmäinen toimija oli

ajatellut tilanteen jatkuvan. Joka kerralla, joko ohjatusti tai spontaanisti, mummuteatterilaiset tuottivat tarinoita omasta elämästään ja ohjaajat tallensivat niitä mieleensä tai vihkoon.

Juuri ennen puolta väliä siirryimme tekemään kirjoitusharjoituksia sekä lisää liikettä. Näistä saivat alkunsa *Tirkistelyn* käsikirjoitus ja tuolitanssi. Tässä vaiheessa, viidennellä teatterikerralla, ryhmä alkoi kuhista; kaikki halusivat saada päätettyä mikä on virallinen Mummuteatterin päämäärä. Ryhmä oli päätyntä alkavan, rakentuvan ja tiiviin ryhmän (Vilen ym. 2002) kautta pieneen luovan ryhmän kriisiin. Teatterilaisia oli alkanut vaivata tietämättömyys siitä, millainen ruutulippu heille ja yleisölle pääsiäisen aikaan heilahtaa. Yhteisen pohdinnan ja keskustelun jälkeen tultiin seuraavaan tulokseen: Esitys on valmiiksi kirjoitettu näytelmä, jossa on runoa, laulua ja tanssia sekä improvisaatio-osuus. Ryhmäläiset saivat osallistua näihin kohtauksiin omien toiveidensa mukaisesti, osa halusi vain kirjoittaa. Jo itse keskustelu loi lämpimän ja luottamuksellisen tunnelman kerhohuoneeseen. Kun session loppuessa käytiin vielä läpi suunnitelma, kaikki vaikuttivat hyvin tyytyväisiltä. ”*Onpas meillä mielikuvitusta!*” (Ryhmäläinen 12.2.09). Ohjaajat Pia Koponen ja Mari Pöllänen kokosivat ehyen käsikirjoituksen lauluineen ja roolituksineen. Loppukevät sujui näytelmää, lauluja ja tuolitanssia harjoitellen. Saimme säestäjäksi Juhani Valkaman, Snorkkelin taitavan muusikon. Käsikirjoitus eli vielä hieman, kun repliikkejä muutettiin paremmin näyttelijöiden suuhun sopiviksi ja pari kohtausta tehtiin improvisaation kautta valmiiksi.

Pääsiäistä 2009 edeltävällä viikolla Mummuteatterilaiset olivat hankkineet sopivat roolivaatteet, harjoitelleet omatoimisesti yhdessä ja itsekseen liikkeitä ja vuorosanoja. Luonnollisesti juuri ennen ensi-iltaa meinasi tulla paniikki ”Tuleekohan tästä kuitenkaan mitään?”. Esitys järjestettiin samaisessa kerhotilassa, jossa ryhmä oli tottunut harjoittelemaan. Väliverhoilla saimme aikaiseksi takahuoneen, näyttämön ja katsomon. Katsomossa tarvittiin käyttöön kaikki tilan tuolit, saimme paikalle yli kolmekymmentä henkeä. Yleisössä oli ryhmäläisten läheisiä, palvelukeskuksen työntekijöitä ja muita sidosryhmäläisiä. Valitettavasti ennakkotiedoista poiketen median edustusta ei paikalle saapunut. Takahuoneen tunnelma puuteripölyn, silinterihattujen, hopea-leggingsien ja luomivärien seassa oli käsin kosketeltava. Vanha teatteriviisaus piti paikkansa, hieman kehnosti menneen kenraalin jälkeen Mummuteatteri esitti mahtavasti *Tirkistelyä* -näytelmän täydelle katsomolle!

3.2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimus on laadullinen. Tietoa kerättiin toiminnallisella harjoituksella, kyselylomakkeella ja haastattelulla. Näillä kaikilla kerätään laadullisesti tai määrällisesti mitattavia vaihtelevia suureita eli variaabeleita, muuttujia (Eskola 1981, 58). Tutkimusaineiston luonne asettaa rajat sille. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista kerätä aineistoa, joka tekee mahdollisimman monenlaiset tarkastelut mahdollisiksi. (Alasuutari 1994, 74). Tutkimus on kokonaistutkimus. Kaikki Mummuteatteriin osallistuneet olivat mukana ainakin jossain tutkimuksen osiossa.

Tätä opinnäytetyötä voidaan luonnehtia tapaus- eli case-tutkimukseksi. Metsämuuronen (2003) toteaa, että lähes kaikki kvalitatiivinen tutkimus on tapaustutkimusta (Metsämuuronen 2003, 171). Syrjälä tarkentaa, että tapaustutkimus on määritelty yksinkertaisesti toiminnassa olevan tapahtuman tutkimukseksi. Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu se, että tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti ja monella tavalla tietoja. (Syrjälä ym. 1994, 11). Järvinen ja Järvinen (2004) listaavat tapaustutkimuksen tiedonhankintatavoiksi kyselyt, haastattelut, havainnointi ja arkistomateriaalin käyttö (2004, 75). Tämä tapaustutkimus on luonteeltaan kuvaava ja teoriaa testaava.

Opinnäyte on osaltaan myös toimintatutkimus. Toimintatutkimuksella tarkoitetaan todellisessa maailmassa tehtävää pienimuotoista interventiota ja kyseisen intervention vaikutusten lähempää tutkimista. Toimintatutkimuksessa pyritään siis vastaamaan johonkin käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. (Metsämuuronen 2003, 181). Mummuteatterilaisten elämässä ei katsottu olevan mitään Metsämuuronen (2003) mainitsemaa ongelmaa, ellei ongelmaksi katsottu teatterin puuttumista ryhmäläisten harrastuksista. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus käyttää apuvälineenä Mummuteatterin kehittämiseen pilotista toimivaksi ja toistettavaksi virkistysmuodoksi. Järvinen ja Järvinen (2004, 128) määrittelevät toimintatutkimusta sanoen: ”Toimintatutkimuksessa suoritetaan yhden tai useamman kerran ensin tarvittavan muutoksen toteuttamista ja saavutetun muutoksen arviointia.” Tässä tutkimuksessa erityisesti Toimintakykykatsaus on toimintatutkimusta. Siinä mummuteatterilaiset arvioivat itse sosiaalista toimintakykyään ryhmän alussa ja sen

jälkeen. Toimintatutkimus -käsitteen on ensimmäisenä ottanut käyttöön Kurt Lewin (Järvinen 2004, 128).

Kuula (1999) sanoo kirjassaan: Käytäntöihin suuntautuminen, muutoksen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin ovat ne piirteet, jotka yhdistävät eri toimintatutkimuksia (Kuula 1999, 10). Tutkimuksen piirteet ja kysymykset voivat olla hyvin erilaisia. Toimintatutkimuksessa on kyse tavasta hahmottaa tutkimuksen ja tutkittavan todellisuuden välinen suhde. Olennaista ja yhteistä on paitsi tuottaa uutta tietoa myös pyrkiä tutkimisen avulla mahdollisimman reaaliaikaisesti erilaisten asiointilojen muutokseen edistämällä ja parantamalla niitä tavalla tai toisella (Kuula 1999, 11). Mummuteatterin pääasialliseksi tavoitteeksi ei mainittu muutoksen edistämistä. Parantamista kylläkin, sikäli kun haluttiin luottaa Mummuteatterin parantavan ryhmäläisten mielialaa ja suhteita toisiinsa.

Suurin osa ryhmää koskevista tiedoista saadaan suoraan ryhmän yksityisiä jäseniä koskevista tiedoista laskemalla viimeksi mainituista prosenttilukuja, hajontoja, keskiarvoja ynnä muita tunnuslukuja. Tällaisia ryhmätietoja on joskus nimitetty analyttisiksi piirteiksi erotuksena strukturaalisista piirteistä. (Eskola 1981, 64). Keskiarvoja on tässä työssä laskettu Kysely ja Toimintakykykartoituksen aineistoista.

Johtopäätöksiä tehtäessä on täytynyt ottaa huomioon funktionaalisen riippuvuuden käsite (Eskola 1981, 133). Ei voida sanoa, että yksi ilmiö synnyttää toisen, vaan ainoastaan että nämä ilmiöt ovat riippuvaisia toisistaan. Eskola kertoo ehdoista, jotka ovat riittäviä tai välttämättömiä toisen ilmiön esiintymiseen. Hän mainitsee myös lisä-, rinnakkais- ja vaihtoehtoiset ehdot. Tämän tutkimuksen laajuudessa kaikkia mahdollisia ehtoja ja syy-seuraussuhteita ei ole voitu ottaa huomioon tulkitessa esimerkiksi Toimintakykykartoituksen arvosanojen muutosta, mutta niiden potentiaalinen olemassaolo tiedostetaan.

Lomakkeet ja haastattelukysymykset on laadittu käyttäen pohjatietona erilaisia sosiaalisen toimintakyvyn mittareita, muun muassa Eloranta (2008) ja Ikääntyneiden toimintakykymittarit ja. (2000). Airila on esitellyt työkirjassaan (2002) Kykyanalyysin, jolla voi kartoittaa vanhuksella olevia taitoja, toimintakykyä. Kykymittarissa on samoja asioita kuin tässä opinnäytetutkimuksessa. Niitä ovat muun muassa muisti, kontaktin

pitäminen, aistit, tunnealue ja liikkuminen. Ensimmäiseksi näitä kykyjä kartoitettiin Toimintakykykartoituksessa.

Analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysia. Tuomi ja Sarajärvi (2006, 105) määrittelevät sisällönanalyysia muun muassa siten, että sen avulla koetetaan saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysilla järjestetään ja luokitellaan kerätty aineisto johtopäätösten tekoa varten (Tuomi & Sarajärvi 2006, 105).

Sana ”merkitys” on monella tavalla käytössä oleva ja ymmärrettävä. Ihmiset itse ja ihmiset heidän ympärillään luovat merkityksiä, ja nämä merkitykset ylläpitävät arkielämäämme. (Vilka 2007, 133-134). Empiirisessä sosiologisessa tutkimuksessa merkityksen käsitteellä viitataan usein symboliikkaan, jota joihinkin erityisiin objekteihin tai toimintoihin liitetään (Alasuutari 1999, 59).

3.3 TUTKIMUSAINEISTOT

Ikäihmiset ovat olleet taidetutkimuksen kohteina hyvin vähän ja vasta aivan viime vuosina on havaittu, miten luovat toiminnat voivat tarjota myös ikääntyneelle elämää rikastuttavia kokemuksia, lisätä sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia. (Hohental-Antin 2001, 19).

Tutkimuksen kohderyhmä on Kotilinna-säätiön Takahuudin toimipisteessä asuvat melko hyväkuntoiset ikäihmiset, jotka osallistuvat mummuteatteritoimintaan. Mummuja ja vaareja oli ryhmässä mukana 10 - 20 henkeä. Alun jälkeen ryhmän kooksi varmistui 11 henkeä. Ryhmän tarkoitus ei ollut olla terapeuttinen ryhmä, vaan mukavaa arjen viriketoimintaa. Kirsi Lumme-Sandt (2005) sanoo artikkelissaan: Yhtä vaikeaa kuin on määritellä milloin ihminen on vanha, on päättää miten tällaista henkilöä kutsutaan (Lumme-Sandt 2005, 126). Käytän raportissa termejä ikäihminen, mummu ja vaari/pappa sekä nainen ja mies. Nämä ovat ryhmäläisten itse käyttämiä ja hyväksymiä nimityksiä. Tämä pitää tilastollisestikin paikkaansa, ryhmän keski-ikä oli 68,2 vuotta (ikähaarukka 61 – 76 vuotta).

Ryhmän kokoojana on toiminut eräs Takahuudin aktiivinen mummu. Hän otti yhteyttä Kulttuuriosuuskunta Kajeeseen ja houkutteli syksyn myötä tuttaviaan mukaan ryhmään. Jotkut näistä innostuneista henkilöistä ovat ottaneet mukaansa naapurin, ystävän tai puolison. Mitään erillistä mainontaa ei Kajeen taholta tarvittu, koska puskaradio toimi niin hyvin. Kulttuuriosuuskunta Kajeen tuottaja puheenjohtaja, ystävä vuosien takaa, Susanna Ihanus otti minuun yhteyttä toiveenaan saada tähän pilottiprojektiin tutkimuksellinen näkökulma, katsaus ikäihmisten viriketoimintaan. Ideoinnin jälkeen hänen ja ohjaavan opettajan kanssa päädyttiin käsillä olevaan tutkimusasetelmaan. Kaje tulee käyttämään osia tutkimuksesta kehittäessään ja rahoittaessa omaa toimintaansa.

Ryhmäläiset eivät aluksi tunteneet kaikki toisiaan. Melkein kaikki olivat ”naamatuttuja”, mutta harvemmin tekemisissä toistensa kanssa. Alussa käytettiin aikaa tutustuessamme toisiimme erilaisin harjoittein. Aktiivisiksi ryhmäläisiksi jääneistä useat olivat mukana kahdessa eri kyseisen alueen asukastoimikunnassa. Kaikki lopullisen ryhmän 11 jäsentä osallistuivat tutkimukseen, ainakin johonkin sen osioon. Tutkimuslupa haettiin Kotilinnä-säätiöltä. Lisäksi jokaiselta ryhmäläiseltä kysyttiin lupa erikseen ja heille tehtiin selväksi, että teatteriryhmään voi osallistua, vaikkei haluaisikaan osallistua tutkimukseen.

Kaikki alkuperäiset täytetyt lomakkeet, haastattelunauhut ja litteroinnit on säilytetty. Ääninauhoilta otetuissa sitaateissa ei ole eritelty kenen sanomia ajatukset ovat. Puhuja on nimetty sukupuolen mukaan Mummuksi tai Papaksi. Näin suojellaan tutkittavien anonymiteettiä.

3.3.1 Toimintakykykatsaus

Ryhmäläiset arvioivat omaa sosiaalista toimintakykyään antamalla itselleen kouluarvosanoja asteikolla 4 - 10 tietyistä aihealueista. Käyttämäni lomake löytyy liitteestä 1. Keksin itsearviointimenetelmän itse, suunnittelin lomakkeen pohjatietojen perusteella ja hyväksytin ohjaavalla opettajalla. Koska tutkin Mummuteatteria ryhmänä, ajattelin, että ryhmänä aloitettu tutkimus voisi olla mukavaa osallistujille. Tämä harjoitus toimi lämmittelynä tutkimukseen osallistumiselle ja auttaa heitä selvittämään käsitettä ”sosiaalinen toimintakyky”. Arvosanat annettiin toiminnallisen jana-

harjoituksen kautta liikkumalla itse janaa pitkin koetun arvosanan kohdalle. Jokaiselle tasalukuiselle arvosanalle oli laitettu tuoli merkiksi. Siihen koskemalla ilmaisi arvionsa. Keräsin ryhmäläisten antamat arvosanat keskiarvoiksi taulukkoon ja analysoin heidän kokemaansa toimintakykyä sen kautta. Sama itsearviointi toteutettiin projektin jälkeen. Itsearviointi edellyttää kykyä asettaa oma toiminta reflektoinnin alaiseksi. Tässä harjoituksessa mummuteatterilaiset saivat ensinnäkin pohtia omaa tilannettaan annettujen tekijöiden suhteen, mutta myös näkivät miten toiset kokivat oman tilanteensa.

3.3.2 Kysely osallistujien arjesta ja odotuksista Mummuteatteria kohtaan

Toinen tiedonkeruutapa oli kyselylomake. Se täytettiin kahdessa pienryhmässä, jossa mahdollistettiin kysymyksistä keskustelu ja niiden tarkentaminen. Yhtä suuret pienryhmät kokoontuivat Mummuteatterin harjoitustiloissa, tilanne oli luotu molemmille ryhmille samanlaiseksi. Lomakkeella selvitettiin tarkemmin ryhmäläisten kokemusta omasta sosiaalisesta toimintakyvystä.

Kyselyllä tarkoitetaan sellaista menettelytapaa, että tutkitut henkilöt itse täyttävät heille esitetyn kysymyslomakkeen. Informoitu kysely on sellainen menettelytapa, jossa tutkija jakaa lomakkeet vastaajille henkilökohtaisesti. (Eskola 1966, 158). Tauriainen (1966) on esitellyt menettelytavan ”henkilökohtaisesti tarkastettu kysely”, jossa tutkija tarkastaa, että kaikkiin kysymyksiin on vastattu ja ne on ymmärretty. Oma kyselyni oli hyvä yhdistelmä näistä.

Kyselylomakkeen täyttäminen pienryhmässä voidaan osittain nähdä strukturoituna haastatteluna, koska ohjaan lomakkeen täyttöä ja siitä keskustellaan. Strukturoitu haastattelu on yleensä lomakehaastattelu, jossa valmiit kysymykset ja niiden esittämisjärjestys on kaikille vastaajille samat. Strukturoitu haastattelu on paikallaan silloin, kun haastateltavia on monta ja haastateltavat edustavat melko yhtenäistä ryhmää. (Metsämuuronen 2003, 188).

Lomakkeen ymmärrettävyyttä ja sisällön tarkoituksenmukaisuutta on pohdittu ohjaavan opettajan ja opiskelutovereiden kanssa. Kyselylomaketta ei testattu oikealla

kohderyhmällä etukäteen, koska lomakkeen täyttäminen tapahtuu ohjaajan johdolla, jolta voi kysyä ja joka tarpeen mukaan selventää kysymyksiä. Ohjaaja ei johdattele kysymyksiä enempää. Kyselyn täyttötilanne nauhoitettiin ja litteroitiin lisäinformaation tallentamiseksi. Saatua tietoa analysoidaan laadullisesti ja esiin nousseita teemoja otetaan esille projektin jälkeen toteutettavassa teemahaastattelussa.

Kyselyssä kartoitin ryhmäläisten sosiaalisten suhteiden määrää. Eskola (1992, 87) määrittelee sosiaaliset suhteet ”välittömiksi sosiaalisiksi suhteiksi, jotka yksilöiden kesken vallitsevat yksilöinä”. Eri tutkimuksissa sosiaalisten suhteiden laatua on mitattu mm. puolison olemassaololla, sukulaisten ja ystävien määrällä ja tapaamistiheydellä sekä järjestöihin että yhdistyksiin kuulumisella. Näissä tutkimuksissa on saatu näyttöä sosiaalisten suhteiden terveysvaikutuksista. (Rissanen 1999, 41).

Kyselylomake koostui taustatiedoista, arkielämää ja sosiaalista toimintakykyä koskevista kysymyksistä sekä Mummuteatteria koskevista kysymyksistä. Lomake on kokonaisuudessaan liitteessä 2.

3.3.3 Loppuhaastattelu

Kolmas tiedonkeruutapa oli kvalitatiivinen teemahaastattelu, joka toteutettiin teatteriprojektin päätyttyä. Sillä selvitettiin Mummuteatterilaisten kokemusta teatteritoiminnasta ja mikä merkitys sillä on ollut heidän sosiaaliselle toimintakyvyllään. Teemahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jossa paikalla oli 9 Mummuteatteriin osallistunutta. Ryhmähaastattelu oli mielestäni paras tapa toteuttaa palautteen ja tiedon keruu, olihan Mummuteatterissa kyse ryhmätyöstä. Keskustelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Lumme-Sandt (2005) mainitsee artikkelissaan, että vaikka erilaiset tekniset välineet ovat tuttuja monille vanhoillekin ihmisille, saattaa haastattelun nauhoittamien olla joillekin heistä vieras ajatus (Lumme-Sandt 2005, 129). Tein tilannetta leppoisammaksi ottamalla ryhmäläiset mukaan tukemaan nauhoitusvälineitä pöydällä hansikkaiden avulla sekä testaamalla välineitä heidän kanssaan.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelu kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta teemahaastattelussa ei ole tarkasti määritelty kysymysten

muotoa tai esittämisjärjestystä. (Hirsijärvi ym. 1985, 36). Olin valmistellut teemoja, joista halusin ryhmäläisten keskustelevan.

Keskeistä ryhmähaastattelussa on ryhmän vetäjän rooli ja läsnäolo. Hänen tehtävänsä on virittää otollinen ilmapiiri, ohjata keskustelua tavoitteiden mukaisesti ja rohkaista ja kannustaa osallistujia keskustelemaan keskenään aiheesta. Ryhmäkeskustelussa vetäjä pyrkii tietoisesti saamaan aikaan osallistujien välistä vuorovaikutusta. Vetäjä ikään kuin tarjoilee tiettyjä tutkimuksen kohteena olevia teemoja osallistujien keskenään keskusteltaviksi ja kommentoitaviksi. Näin ajateltuna ryhmän vuorovaikutus nähdään piirteenä, joka tuottaa erityistä dataa. (Valtonen 2005, 223 - 224).

4. HARRASTUKSENA MUMMUTEATTERI

Sosiologisessa tutkimuksessa etsitään vastauksista usein lainalaisuuksia, syy-seuraussuhteita (kausaliteetti), kuten Morris Rosenberg tai tilastollisia yhteyksiä erilaisten ominaisuuksien välillä, kuten Pierre Bourdieu (Alasuutari 2001, 60 - 62). Kvalitatiivinen aineisto on pala maailmaa (Alasuutari 1999, 87).

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Mummuteatterin osallistujien sosiaalista toimintakykyä sekä heidän subjektiivista kokemustaan improvisaatioteatteriryhmästä viriketoimintana. Tutkimustuloksiin on koottu kaikkien kolmen tutkimusosion, Toimintakykykatsaus, Kysely sekä Loppuhaastattelu keskeiset havainnot. Ne on esitetty tutkimuskysymysten mukaisesti.

4.1 RYHMÄLÄISTEN ODOTUKSET MUMMUTEATTERIA KOHTAAN

Selvitin ryhmäläisten odotuksia Mummuteatteria kohtaan Kyselyssä osallistujien arjesta ja odotuksista. Sen mukaan erityisesti innolla odotettavia asioita löytyi 16 kappaletta, joista yksi maininta oli ”ei erityistä”. Muut odotettavat asiat on listattu tähän:

Torstaita klo 14	Esiintymisiä	Katselen
Minkä muotoinen tuleva ohjelma tulee olemaan	Eteenpäin menemistä	Kontakteja
Odotan miten tästä eteenpäin	Etenemistä	Uusia asioita
Haluan hautaan asti olla "koululainen pien"	Yhteistä tekemistä	Kuuntelen
	Että opin	Yhteenkuuluvuutta
	Ihmisten kanssa	
	kommunikointia	

Samoja asioita esiintyi ohjaajien kysellessä ryhmäläisten tunteja ensimmäisellä kokoontumiskerralla (15.1.09), silloin puheissa korostui etenkin uteliaisuus, joka on tässä saanut jo uusia sanamuotoja. Jännityksellä kyselyjä täytettäessä odotettiin yleisesti, että mitä tuleman pitää. Ryhmäläiset odottivat esityksen kehitystä, julkista

esiintymistä, omaa mukana pysymistä ja yleisesti sitä, kuinka kaikki tulevat onnistumaan itselleen uudessa lajissa.

Mummuteatterilaiset pyydettiin luettelemaan omia tavoitteitaan teatteritoiminnan suhteen. Varsinaisia tavoitteita ilmaistiin seuraavin sanoin: Oppia lisää ilmaisutaitoa, saada kokemusta yhdessä tekemisestä, virkistystä ja ehkä antaa jotain ajateltavaa "puuhanaisille"! sekä Haluan katsella, kuunnella, en esiintyä, osallistua jotenkin muuten. Kaikki odottivat omaa ja ryhmän kehitystä jännityksellä ja mielenkiinnolla. Odotusten pukeminen sanoiksi tuntui olevan ryhmäläisille hankalaa. He eivät oikeastaan tienneet mitä odottaa. Nämä mummut ja papat olivat ennakkoluulottomia ja helposti innostuvia, teatterista pitäviä ihmisiä. Kimmoke teatteriryhmään mukaan lähtemiseen oli tullut yhdestä nähdystä esityksestä ja aktiivisesta naapurista, joka sai ihmiset puskaradion kautta liikkeelle. Tutkija huomasi, että osa väestä tuli mukaan juuri siksi, että saisivat esiintyä estradilla ja osa vain siksi että saisivat kokeilla teatteria luovana menetelmänä.

4.2 MUMMUTEATTERILAISTEN KOKEMUS OMASTA SOSIAALISESTA TOIMINTAKYVYSTÄÄN

Tutkimuksen alkulämmittelynä oli Toimintakykykatsaus. Siinä mummuteatterilaiset antoivat itselleen kouluarvosanoja asteikolla 4 – 10 erilaisissa sosiaalista toimintakykyä kuvaavissa ”aineissa”. Osio toteutettiin toiminnallisena janaharjoituksena.

Mummuteatterilaisia oli paikalla 12.2.2009 10 henkilöä antamassa itselleen kouluarvosanoja sosiaalisen toimintakyvyn eri alueista. Vastoin yleistä laadullisen tutkimuksen periaatetta, olen laskenut keskiarvot ryhmäläisten itselleen antamista arvosanoista. Laadullinen tutkimus voi sisältää kvantitatiivisia osatarkasteluja (Alasuutari 1999, 53). Keskiarvojen laskeminen on mielestäni tässä perusteltua, koska mummuteatterilaiset arvioivat itseään. He arvioivat sosiaalisen toimintakykynsä ja tuntumansa laatua numeroilla. Koulussakin osaamisen laatua arvioidaan samalla tavoin numeroin.

Koko katsauksen keskiarvoksi tulee 7,9. Arvosana 8 on kautta aikojen tarkoittanut ”Hyvä” (9 = Kiitettävä, 7 = Tyydyttävä) (Opetushallitus 2004). Tämän perusteella Mummuteatterilaiset kokevat sosiaalisen toimintakykynsä hyväksi. Parhaat arvostamat he antavat itselleen ”Elämässäni on huumoria” ja ”Pidän ihmisten seurasta”. Huonoimmin he kokevat olevan ”Mitä kuuluu” –osan. Harjoituksen tekeminen sujui ääneen keskustellen ja pohtien minne kukakin itsensä arvioi. Pientä epäluotettavuutta arvioihin tuo se, että ryhmäläiset näkivät koko ajan mihin muut menivät ja kaksi kertaa joku siirtyi toiseen arvosanaan ystävän arvion mukaan. Ryhmäläiset saivat toisistaan vertaistukea, oli helpottavaa huomata, että kaikki muutkaan eivät osaa käyttää kännykkää aivan kymppin arvoisesti.

Kävimme katsauksen jälkeen läpi sanallisen kuulumiskierroksen, jossa jokainen sai kertoa mitä on kuulumisten takana. Perheenjäsenten ja omat sairaudet tuntuivat vaivaavan ja keskustelussa tuli esiin myös teatterilaisten epävarmuus projektin huipennuksen suhteen. Keskustelimme yhdessä minkä asettaisimme tavoitteeksi ja ohjaajat painottivat ryhmäläisten omaa päätäntävaltaa asiassa. Suunnitelman tekeminen ja sen varmistaminen toivat helpotusta tähän asiaan. Ryhmäläiset tulivat näkyväksi saadessaan kertoa omista toiveistaan ja tullessaan kuulluksi. Se vahvistaa sosiaalista toimintakykyä. Vuorovaikutus toimi hienosti mummujen jaksassa kuunnella toistensa toiveita ja neuvotellessa miten kaikkien toiveita voisi ottaa huomioon. Luulen, että Mitä kuuluu –arvosanan keskiarvo olisi kokoontumisen jälkeen hieman kohonnut, vaikkei sitä uudestaan mitattukaan.

Mummuteatterilaisten käsitystä omasta sosiaalisesta toimintakyvystä selvitin myös Kyselyn osallistujien arjesta avulla. Kyselylomakkeella keräsin tietoa, millainen on vastaajien sosiaalisen toimintakyvyn tilanne Mummuteatterin alkuvaiheessa. Ryhmää koskevat analyttiset tiedot on koottu yksilöiden henkilökohtaisista vastauksista.

Kyselyt tehtiin 19. ja 26.2.2009 Mummuteatterin harjoitustiloissa ennen harjoitusten alkua. Mummuteatterilaiset oli jaettu kahteen ryhmään, jotta täyttötilanteesta tulisi rauhallisempi ja pystyin paremmin auttamaan heitä. Nämä pienryhmät mummuteatterilaiset olivat muodostaneet itse. On mahdollista, että täyttötilanteessa ryhmäläisten kesken käymät keskustelut ovat vaikuttaneet jollain tavalla jäsenten vastauksiin. Tässä analyysissä tätä muuttujaa ei ole otettu sen enempää huomioon.

Toimin ohjaajana molemmissa tilanteissa. Ensimmäisellä kerralla paikalla oli kuusi henkilöä ja toisella viisi, vastaajia yhteensä 11.

Vastaajista 9 oli naisia ja 2 miestä. Heidän ikänsä sijoittuivat välille 61-76 vuotta, keski-ikä ollessa 68,2 vuotta. Heistä 6 asui yksin ja 5 puolison kanssa. Puolisot olivat sekä avio- että avopuolisoita. Kymmenellä vastaajista oli lapsia, seitsemän oli ehtinyt oikeastikin mummuksi tai papaksi. Ryhmäläiset olivat asuneet Takahuhdin alueella keskimäärin 5,7 vuotta, vaihdellen puolesta vuodesta yhdeksääntoista.

Ryhmäläisten arkeen liittyvissä kysymyksissä kysyttiin ensimmäiseksi asioita, jotka tuovat heidän elämäänsä iloa tai harmia. Erilaisia iloa tuottavia tekijöitä mainittiin 33 kappaletta ja harmia tuottavia 18, kaikki vastaajista keksivät ainakin yhden asian kutakin. Asioiden listaaminen tuntui ryhmäläisistä hankalalta. Eräs heistä kommentoi kyselyä täyttäessään: *”Mää en oo koskaan niitä jäsentäny taikka eritelly että ... mun mielestä joka päivä on hyvä päivä.”* (Mummu 19.2.09). Näslih-Ylispingar onkin artikkelissaan (2005, 147-149) todennut, että arkipäivässä piilee vanhuksen onni silloin, kun hän voi viettää elinpäiviään omilla ehdoillaan tutussa ympäristössä. Ilo nostaa ihmisen arjesta, pienikin ilon aihe liikuttaa vanhusta ja antaa hänelle voimaa.

Iloisia asioita mummuteatterilaiset saivat listattua puolet enemmän kuin harmillisia. Eräs ryhmäläinen pohti, ettei tohdi mainita mikä harmittaa. Kannustettaessa hän silti kirjoitti ja sanoi: *”No voinhan mä sen laittaa ihan reilusti, ei siinä sen kummempaa.”* (Mummu 26.2.09). Suurimpia ilon aiheita olivat muut [kuin liikunta] harrastukset, kuten karaoke, matkat, asukastoimikunta ja Mummuteatteri. Iloa tuottivat myös ystävät, luonto ja liikunta. Yleisesti vastaajat olivat tyytyväisiä koko elämäänsä yleensä, eivätkä he olleet eritelleet asioita sen kummemmin. Harmia eniten tuottivat toisista ihmisistä johtuvat seikat, kuten läheisen sairaus, juoruilu, tyhmyys ja turhan nauraminen. Näistä harmia tuottavista asioista ei syntynyt sen enempää keskustelua.

Sosiaalista toimintakykyä mitataan muun muassa kontaktien määrällä esimerkiksi Ikääntyneiden toimintakykymittarit ja sairaaloiden toimenpideluokitukset -raportissa (Tampere 2000). Kysyin kuinka usein mummuteatterilaiset käyvät tapaamassa ihmisiä palvelukeskuksen alueella ja muualla, kuinka paljon he kommunikoivat ystävien ja sukulaisten kanssa ja onko aika riittävä heidän mielestään. Kysymys osoittautui hieman

hankalaksi; vastaajien oli ohjatustikin vaikea merkitä kuinka monta kertaa viikossa tai tuntia päivässä he kommunikoivat ja sen lisäksi rastilla ajan riittävydestä.

Vastauksista kävi ilmi, että mummuteatterilaiset käyvät harrastuspiirissä tai muuten vain tapaamassa ihmisiä Takahuhdin palvelukeskuksessa keskimäärin kaksi kertaa viikossa ja muualla kuin Takahuhdissa kolme kertaa viikossa. Eniten kommunikoidaan perheenjäsenten/ sukulaisten ja ystävien kanssa. Kommunikaation määrä koettiin enemmän riittäväksi kuin liian vähäiseksi. Erilaisten työntekijöiden kanssa (ohjaajat, viranomaiset ym.) kertoi kommunikoivansa vain yksi vastaaja. Hän ei maininnut määrää, totesi sen olevan riittävä. Keskusteluissa pohdittiin sitäkin, että onko kommunikaatiota se kun kaksi ihmistä on samassa tilassa puuhaamassa omiaan, mutta keskustelua ei ole? Asian esille ottaneen mummun mielestä ei ole, joten hän ei laskenut tällaista aikaa kommunikaatioon. Pohdinnalle nyökytelleet vastaajat saattoivat tehdä samoin. Mummuteatterilaisten tärkeimpiä kontakteja ovat omat lapset, harrastuskaverit ja ystävät. Tähän kysymykseen olivat vastanneet kaikki. Vieraita mummuteatterilaisilla käy noin kaksi kertaa viikossa.

Tutkimuksen teoreettisissa lähtökohdissa on todettu, että yksi sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueista on kyky suoriutua sosiaalisista rooleista ja toimia yhteisöjen jäsenenä. Siksi selvitin Kyselyssä millaisiin yhteisöihin mummuteatterilaiset tuntevat kuuluvansa. Ryhmäläisistä kymmenen tunti kuuluvansa johonkin yhteisöön. He nimesivät erilaisia yhdistyksiä (10 kappaletta), harrastuspiirejä (4) sekä naapuruston (2). Käsitteenä yhteisö oli kaikille hieman vieras. Sitä selvitettiin keskustellen ja esimerkkien avulla vastaajat löysivät erilaisia yhteisöjä, joihin katsoivat kuuluvansa. Naapurustosta puhuttiin enemmän, vaikkei niitä merkintöjä kaavakkeisiin asti päätyntykään. Mummu kommentoi yhteisöä: ”*Nii’i sillon, kun meillä leivotaan, niin viedään naapurillekin ja kun naapuri leipoo niin se tuo meille ja meillon tommosta yhteishenkee*” (19.2.2009).

Ryhmäläisten aktiivisuutta ja kiinnostuksen kohteita selvitin kysymällä kolmea yleisintä paikkaa, johon he kotoaan lähtevät. Yllätyksenä ei tullut, että nämä ovat ruokakauppa ja harrastus. Esille nousivat myös palvelukeskus, naapuri, ulkoilu, kauppahalli, lapsen koti, kirjasto, roskis ja posti. Kontakteja ja toimintaa vaikutti olevan riittävästi, sillä yhdestätoista vastaajasta kahdeksan vastasi, ettei koe yksinäisyyttä ja loput kolme koki yksinäisyyttä vain joskus. Kyselyä täytettäessä keskusteltiin, että yksin oleminen ja yksinäisyys ovat niin eri asioita ja niitä joskus kaivataankin:

Mummu1: *Joskus määhän pistän ovet lukkoon ja oon ihan hiljaa ettei kukaan tiä että määhän oon kotona...määhän saan rauhassa omilla oloillani.*

Ilona: *niin että saa hetken olla sitten yksin...*

Mummu2: *Nii ... kyllä sitäkin tarttee*

Mummu1: *Tarttee! Yksinoloa.*

(Kyselyn täyttöä 19.2.09)

Mummuteatterilaiset olivat hyvin omatoimisia arjessaan. Vain yksi heistä kertoi tarvitsevänsä apua päivittäisissä asioissa: siivoamisessa ja kantamisessa. Vastaamisen ohessa keskustelussa kävi ilmi, että nämäkin avut toivottiin vain perheen sisäisen työnjaon toteutumiseksi. Tämäkin ilmentää ryhmäläisten omatoimisuutta ja toimintakykyä.

Aiemmistä kysymyksistä on jo käynyt ilmi, että ryhmäläisillä on paljon harrastuksia. Halusin kirjoittaa ne tähän näkyville variaation havaitsemiseksi: lukeminen, lentopallo, äänikirjat, asiaohjelmien seuraaminen tv:stä, asukastoimikunta (2), ristikot, jumppa, sauvakävely, taideyhdistys, lenkkeily, ruuanlaitto, mummuteatteri, vapaaehtoisuus, leipominen, kotona tanssi, koiran ulkoilutus, uinti, matkat, povaus, karaoke, koirat, ulkoilu (2), psykologia ja marjastus.

Hyvän sosiaalisen toimintakyvyn osana on kyky katsoa tulevaisuuteen. Kysyin mummuteatterilaisilta, että miltä tulevaisuus näyttää. Vastaukset olivat kaikilta yhdeltätoista vastaajalta positiivisia, termein: Valoisalta, hienolta, ”*positiiviselta, joka päivä on uus*” ja hyvältä. Yhdessä maininnassa oli ehtona hyvän kunnon riittäminen. Ainoat kehitysehdotukset kuuluivat: ”*Normaalilta, mutta jotain vipinää tarvis*”.

Viimeisenä arkea koskevista kysymyksistä oli oman vapaa-ajan määrän arviointi. Olin tehnyt valmiiksi järjestysasteikon välille 1 – 5. Tähän ryhmäläiset saivat ympyröiden merkitä onko heillä liian vähän (1) vai liikaa (5) vapaa-aikaa. Kysymys osoittautui ajateltua moniselitteisemmäksi, koska ”*Tää on aika hauska kun on oikeestaan kaikki aika vapaata kun ei kerran tartte töihin mennä*” (Mummu 26.2.09). Keskustelimme, että minkä kaikki laskevat vapaa-ajaksi; onko se sitä kun ei tarvitse tehdä yhtään mitään vai sitä kun käy haluamissaan harrastuksissa. Ohjasin ryhmäläisiä vastaamaan subjektiivisen kokemuksen perusteella eli siten kuinka heistä asia vain tuntuu olevan. Vapaa-ajan määrän keskiarvoksi näiden pohdintojen jälkeen tuli 3,5 eli sopiva.

Toimintakykykatsaus -itsearviointi toteutettiin uudelleen juuri ennen loppuhaastattelua 23.4.2009. Ensimmäisestä itsearvioinnista oli kulunut noin kaksi kuukautta, ja Mummuteatterin kokonaisuudessaan oli takana. Itsearviointiin osallistui 8 henkilöä. Edellisen kerran olimme yhdessä tavanneet *Tirkistelyä* –näytelmän esityksessä 9.4. Tällä kertaa arvosanat annettiin kirjallisesti, joten tovereiden malli ei päässyt vaikuttamaan omiin valintoihin. Uuden katsauksen jälkeen oli havaittavissa, että mummuteatterilaisten arviot omasta sosiaalisesta toimintakyvystään oli parantunut. Koko katsauksen keskiarvoksi tulee tällä toisella kerralla 8,7. Parhaan arvosanan 9,3 saavat ”Mitä kuuluu”, ”Pidän ihmisten seurasta” ja ”Itsetuntoni”. Muutoksia kahden kuukauden takaisesta on tapahtunut. Kaikki osa-alueet saavat nyt paremmat arvosanat. Koko katsauksen keskiarvo on noussut 0,8 yksiköllä. Eniten on parantunut ”Mitä kuuluu”. Lähelle sitä yltää myös ”Tyytyväisyys elämään nyt”. ”Muistini” keskiarvo on pysynyt samana, mutta siinä moodi on noussut yhden yksikön. ”Itsetuntoni” keskiarvo on noussut lähes numerolla: 0,9. Tämän huomasivat ryhmäläiset itse itsessään:

Pappa: Emmää tiä että onko sitä tullu tyhmäks vai röyhkeeks vai hulluks vai...

Mummu: No sulle on tullu sitä itsevarmuutta, minä oon paras!

(Loppuhaastattelusta 23.4.09)

Mummuteatterin tutkijana olisin iloinen, jos voisin todeta näiden positiivisten muutosten johtuneen juuri Mummuteatterin olemassaolosta ja sen tuomista positiivisista asioista. En voi tätä vaikutusta kieltääkään, mutta huomioon pitää ottaa paljon muita muuttuvia, kevään aikana tapahtuneita, seikkoja. Valon ja lämmön määrän lisääntyminen ja niiden mukana tullut luonnon herääminen vaikuttavat yleisesti ihmisiin positiivisesti. Näiden mummujen ja pappojen elämässä luonto merkitsee paljon, siitä riitti puhetta monella kerralla. Kuten myös loppuhaastattelussa: ”*Mulla alko maanantaina kevät, mulle tuli ensimmäinen siili!*” (Mummu 23.4.09).

4.3 YHTEISÖLLISYYS MUMMUTEATTERISSA

Ryhmässä syntyvää kokemusta ei tarvitse selittää, vaan se on jokaiselle vanhukselle omanlainen ja ainutlaatuinen (Andreev, Salomaa 2005, 170). Tämä tutkija halusi

kuitenkin selvittää mummuteatterilaisten kokemusta ryhmästä, pyytäen ensin yleisiä kommentteja ryhmästä. Ryhmäläiset kertoivat: ”Kyllä se tässä tuli semmonen joukkohenki”, ”Mulle tuli semmonen, niinkun siskokset oltais kaikki yhdessä” ja ”Ni. täällä on niin hyvä henki”. Pidemmän analyysin ryhmästä antoi eräs Mummu:

- Sehän täs jännää onkin, kun ajattelee että ihan täysin tuntemattomat ihmiset pistetään tämmöseen läjään ja miten se kehittyy niinku siitä pikkuhiljaa. Että ensi varmaan vähä arasteltiin toinen toisiamme ja ja vähän pelättiin että mitä toinen sanoo ja ... totanoinniin musta on aika uskomatonta että näinkin iso porukka pysy kasassa ja meillä oli välillä tosi hauskaa (painottaen) ja tästä se vaan ura urkenee!

Tämä kommentti herätti yleistä naurua ja myönteleviä ääniä. Puhuja kuvasi etenkin ryhmän muodostumisen alkuvaiheita ja sitä, kuinka alun jännittämisestä päästiin yhteistoimintaan. Ryhmän merkitystä korosti aivan uutena koko alueelle muuttanut Mummu: ”No kyllä musta tuntu, kun mä tulin tänne, kun mä oon ihan uus täällä, justiin muuttanu ja tuln tähän toimintaan mukaan, niin tähän oli tosi kiva tulla mukaan, että sai niinku semmosta ystävyyttä ja semmosta”.

Yksilön kannalta yhteisöjen merkitys ei ole vähentynyt. Ihminen tarvitsee edelleenkin yhteisön arvostuksen kokeakseen elämänsä merkitykselliseksi (Kopakkala 2005, 30). ”Kyllähän se tosiasia on, että että minä koen ainakin että tässä synty semmonen ystävyysketju ja ystäviä ei koskaan oo liikaa”.

Ryhmäytymistä vahvisti asuinympäristön muiden ihmisten suhtautuminen mummuteatterilaisiin. Siitä kirposivat seuraavat kommentit:

- Joo mutta kyllä nyt niinkun tässä on jälkeen päin kuullu näitä kaikkia juttuja missä on täällä pyöriny, niin on ollu kateellista porukkaa kun on huomattu kuinka meillä lähti meneen hyvin.
- Kun ei ne voinu kuvitella, että me saadaan tämmönen paketti kasaan. Siis nehän tuli tänne kattoon niinku lähinnä silleen että me nolataan ittemme täydellisesti.
- Mut sitten ku ne huomasi, että ahaa et noi onki oppinu jotain, ni sitte tuli tää niinkun, että sit ruvettiin niinkun takana päin puhuun ja jälkeen päin kaduttaan että miksen mä lähteny
- Niin ja kun montaa pyydettiin, kaikkia pyydettiin...
- Mää luulen, että jokka seuras, että hullujahan noi perkuleet on tommoseen että mitä ne... Mutta sillon mitä täällä niitä yleisöä niin monilta mä oon... että kuinka te teitte sen, miten? että te olitte ihania!

Ryhmän kiinteyttä kuvasi se, että mummuteatterilaisille oli tullut velvollisuuden tunne ryhmää kohtaan. Aluksi kaikki kävivät pelkästään innosta ja mielenkiinnosta, mutta kun

näytelmän rakenne oli kasassa, ei kukaan tohtinut jäädä pois. Ei sillä, että innokkuus olisi laantunut. ”*Mutta sitten tuli semmonen kohta, että sieltä ei auta jäädä pois kun oot kerran tähän nyt tullu...Niin se niinkun velvotti tulemaan koko ajan.*”

Mummuteatterilaiset kertoivat saaneensa ryhmältä paljon henkistä tukea, esimerkiksi kannustusta ”kuolleen kohdan” iskiessä improvisaatioharjoituksia tehdessä. Ryhmäläiset kokivat, että sai vapaasti kokeilla, eikä kukaan aliarvioinut heitä. Ryhmäläiset kannustivat toisiaan vielä jälkikäteenkin: ”*Arjakin oli vielä niin paljo hieno kun se oikeen meikattiin, että se oli niinku kolmekymppinen ku se tanssi!*”.

Kysyttäessä suoraan, oliko ryhmän toimimisessa ollut jotain hankalaa, ei vastaukseksi kuulunut kuin yleistä ”Ei”:tä.

4.4 KOKEMUKSET MUMMUTEATTERISTA

”*Näyttelemistähän koko elämä on, yhtä farssia!*” (Ryhmäläinen 15.1.09).

Selvitin ryhmäläisten kokemusta koko Mummuteatterista ryhmähaastattelulla. Se pidettiin Mummuteatterin tutussa kerhotilassa 23.4.2009. Esityksestä oli kulunut kuukausi ja ryhmäläiset olivat saaneet rauhoittua esityksen tuomasta tunnehuipusta ja ajatella mennyttä teatterikevättä kokonaisuutena. Haastattelulaitteet oli lainattu Tampereen ammattikorkeakoulun Taiteen ja viestinnän yksiköstä TTVO:lta. Paikalla oli 9 ryhmäläistä. Keskustelu oli vilkasta, usein eksyttiin varsinaisesta teemasta vähän kauemmaksi. Esille pääsivät ne asiat, joista ryhmäläiset halusivat puhua ja tuottaa ajatuksiaan spontaanisti. Ryhmäläiset kuuntelivat toisiaan ja jatkoivat toistensa ajatuksia loppuun ruokkien keskustelua. Olimme kevään aikana tutustuneet niin hyvin, että mielipiteitä uskallettiin kertoa ja huumoria viljellä. Kaikki tulevat lainaukset on otettu Mummuteatterin loppuhaastattelusta 23.4.2009, ellei toisin mainita.

Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Olin jo aiempien tutkimusosioiden perusteella valinnut ne teemat, joista halusin kuulla ryhmäläisten ajatuksia.

Viriketoimintojen eräs keskeinen tavoite on sosiaalisen vuorovaikutuksen käynnistäminen ja hyvä yhdessäolo (Airila 2002, 17). Se toteutui heti alussa, näin todistaa Mummu: *”Mää siinä alussa, mulla oli niin, heheee, kivaa. Sillä lailla mä en oo varmaan nauranu pitkään aikaan niin kauheesti”*. Paras Mummuteatterin anti nimettiin nopeasti: *”Se oli se kun päästiin ihan oikeesti harjotteleen jotain ihan oikeeta! Se oli niinku se!”*.

”Jos odottaa niin sitten pettyy”, totesi eräs Mummu. Muu ryhmä oli hänen kanssaan samoilla linjoilla, koska he eivät osanneet heti kertoa olivatko heidän Mummuteatteria kohtaan luomansa odotukset toteutuneet. Yleisesti mielipide oli: *”Emmää ainakaan osannu kuvitella mitään”*. Toinen muisti vähän enemmän ajatuksistaan ennen ryhmän alkua ja totesi: *”Sehän oli tarkoitus että me päästään vähä estradille”*.

Mummuteatterilaiset tuottivat selkeästi mielipiteensä ”leikkien” eli eräiden alun harjoitusten sopivuudesta heille. *”Eli esityksestä olis tullu parempi jos sitä olis ruvettu harjotteleen vähän aikasemmin, et siinä oli liika sitä semmosta leikkijuttuja”*. Hohental-Antin kertoo myös *Kutkuslaisten* arvostelleen ikäihmisten viriketoimintoja: *”Hernepusseinheitto”* ei ole heitä varten vaan he haluavat tavoitteellista toimintaa johon uppoaa psyykkistä energiaa (2001, 70). Mummuteatterilaiset arvioivat, että tällaisten harjoitteiden toistaminen saattoi johtua ohjaajatiimin kokemattomuudesta työskennellä ikäihmisten kanssa. *”Siis tytöt ei varmaan oo käsitelly tän ikäisiä ihmisiä että, meille tuli välillä niinkun että hetkinen, mehän tehdään niinkun me halutaan eikä niinkun meit käsketään”*. Lopuksi he päätyivät siihen, että *”tommonen esilämmitys”* kuuluu teatterin, etenkin improvisaation, kuvioon, vaikka suoraan päärooliin tähtäävien ryhmäläisten oli vähän vaikea keskittyä niihin.

Improvisaatiossa nämä ”leikit” ovat tärkeitä alkuharjoituksia, ne houkuttelevat osallistujien vuorovaikutuskanavia aukeamaan. Mummuteatterilaiset eivät ehkä itse huomanneet, mutta me ohjaajat näimme kuinka ryhmäläiset uskaltoutuivat kerta kerralta enemmän mukaan harjoituksiin ja tulivat tutuiksi oman ilmaisunsa kanssa. He näkivät kehityksensä loppuhaastattelussa, mutta eivät kenties olleet hahmottaneet, että alun harjoituksilla oli suuri merkitys pohjan luomiseen. Kouluttaja Pia Koponen kommentoi:

Leikkejä tehtiin, koska haluttiin saada eläkeläiset löytämään itsestään jälleen se leikkivä lapsi - jota ihan konkreettisesti tarvittiin myös muutamissa valmiissa kohtauksissa lopullisessa esityksessä. Teatteri ON

leikkiä, esittämistä - ei aitoa toimintaa. Ja jos leikkiin ei suostu, on vaikea esittää esimerkiksi erilaisia tunteita, tunnemuutoksia, hahmojen muuttumisia jne. Puhutaan näyttelijäntyön perusteista - tai yhdestä lähestymistavasta esittävän taiteen pariin.

Kaikki ryhmäläiset lähtisivät mukaan, jos Mummuteatteri järjestettäisiin uudelleen. Kysyin, mitä uutta seuraavalla kerralla voisi olla. Ryhmän miehet vitsailivat, että ryhmän nimi voisi olla Huru-ukot. Vakavia ja varteen otettavia ideoita olivat muun muassa: *”Jotain semmosia pienimuotoisia sketsejä, jotain semmosia hauskoja, lyhyitä pätkiä”,* *”Valmiiks kirjoitettuja”* – johon toinen kommentoi *”Sieltähän ne ideat loppujen lopuks alko meidän omista kirjoituksista”*. Loppukaneetiksi ehdotuksiin jäi: *”Mut sitten ku se olis valmis niin se pysyis semmosena ettei se olis joka kerta niinkun aivan erilainen”*.

Yhdeksi haastattelun teemoista nousi itseilmaisuus. Sitä voi luonnehtia aineistolähtöiseksi teemaksi. Se ei ole terminä vahvasti mukana alkuperäisessä teoriassa, vain yhtenä sosiaalisen toimintakyvyn osana, mutta nousi ryhmän toiminnan aikana keskeiseksi. Tämä ryhmä sai tuntea kuinka itsetunto kehittyy ja uskaltaa nyt rohkaista läheisiään tekemään samoin. Tässä esimerkkinä ryhmäläinen, joka sai ujon tyttärensä osallistumaan yhdistyksen leikkimieliseen missikisaan: *”Mää sanoin, että aattele ny! Määkin menin sinne tanssiin ja viä laulaan vaikken osaa pätkääkän laulaa, ni kai sääkin nyt voit mennä käveleen sinne!”* (Mummu 23.4.09). Kaikkien hyväksymä kommentti itseilmaisusta kysyttäessä oli: *”Itsevarmuutta on tullu enemmän, eks oo?”*. Itseilmaisun kehittymiseksi lasken senkin, kun eräs Mummu oppi antamaan itselleen luvan tehdä asioita joita on ennen pitänyt hölmönä tai itselleen sopimattomana: *”Niinkun mää sanoinkin, että eihän mun oo pakko tehdä semmosta mitä mää en halua tehdä. Että mää sitten sanon että nyt minä en tee. Mutta en mää kovin usein joutunu sanoon!”*. Ilmaisun kehittymistä nähtiin sekä itsessä että muissa: *”Minä olin ällistyny siitä omasta ja muiden, että kuinka paljon ihmisestä lohkee loppujen. Se on ällistyttävää”*. Tutkijan mielestä ryhmän itseilmaisuus vapautui entisestään, kun he saivat esitettyä toiveensa siirtyä harjoittelemaan varsinaista näytelmää *”Mä oon kyllä aika hyvä saamaan suuni auki, kun mä kuuntelin kaikkien napinoita takana päin. Mä otin sitten aina ensimmäisenä näitä että saako nyt sanoo mitä mieltä me ollaan”*.

Sosiaalinen toimintakyky kehittyy teatteritoiminnan kautta, jos ihminen saa otettua siellä opittuja taitoja mukaan jokapäiväiseen elämäänsä. Tätä tiedustellessani sain

vastaukseksi: ”*Sitä itsevarmuutta ja rohkeutta, sitä on tullu viä enemmän mitä on tähän asti ollu. Ainakin se, että jotenkin on enemmän ulospäin suuntautuva*”. Muistojen käsitteleminen harjoitusten yhteydessä ei tuottanut suuria tunteita: ”*Se oli mun elämäni. Tommostahan se oli. Niä*”, ”*Ehkä se herättää semmosia asioita, joita vuosien saatossa on halunnu unohtaa... Tai unohtanu*” ja ”*Niin tekee ihan hyvää joskus kaivaa niitä vanhoja juttuja*”. Mummuteatterilaisista osa oli vasta hieman yli 60-vuotiaita. He eivät ole vielä niin vanhoja, että muisteleminen olisi merkittävä virkistystoiminnan keino. Jotkut asiat ovat vielä liian lähellä muisteltaviksi. Yksi mummuista totesikin: ”*Että silloin ihminen on vanha kun se rupee muisteleen vanhoja asioita*”.

Toinen ryhmän papoista kertoi itseilmaisunsa kehittymisen tarinan, jossa hän tästä kahden kuukauden teatteritoiminnasta rohkaistuneena on uskaltanut esittämään poikansa tohtorinväitöskaronkassa aiheeseen liittyvän runon. Hän pohtii vielä: ”*Mitä tapahtuskaan, jos kaikista kaivettais kaikki, kaikki kyvyt tai että mitä... että joka vanhustentalossa pistettäis kerhohuoneissa tämmösiä, että improvisaatioo, että mitä jyväsiiä sieltä saattais löytyäkään!*”. Ryhmän mummulla hänen miehensä oli huomannut itseilmaisussa tapahtuneen kehitystä:

”*Se oli hyvä kun määh ensimmäisen kerran vedin nääh tanssivaatteet päälle ja hatun päähän ja sanoin miehelle että otas valokuva. Se oli et sää et lähe kyllä mihinkään. Niin määh kysyin että minkä takia. No kyllä siis tommosesta mummosta saa noin seksikkään! Ni määh sanoin että mieti kun meitä on viis!*”.

Toimintakyvyn heikkenemisen tuottamien muutosten myötä ikääntyminen voi heikentää mahdollisuuksia kokea toiminnallisuutta ja elämyksellisyyttä vanhuksen arjessa (Andreev, Salomaa 2005, 169). Näin oli käynyt eräälle Mummuteatterin jäsenellekin. Nyt hän iloitsi, että pystyi osallistumaan lähellä olevaan ei-liikunnalliseen harrastukseen: ”... *Määkin voin toimia jossain. Ei voi jalkojen... taikka missään muuallakaan mennä, ei missään kulkee.*”

Kysyin haastattelussa joitain samoja sosiaaliseen toimintakykyyn liittyviä asioita, joita olin kysynyt Kyselyssä. Iloisiksi tekevästä asioista ryhmäläiset mainitsivat luonnon keväisine muutoksineen ja eläimineen sekä kylpylämatkan odotus. Ryhmän pappa kertoi pilke silmässään, että myönteiset asiat tuovat iloa elämään. Harmia tuotti kesäaikaan siirtyminen ja siitä johtuva myöhempään nukkuminen sekä erään mummun

havainnon mukaan erityisen tunteita myllertävä kevät, joka aiheuttaa paljon välien selvittelyjä. Avuliaana hän on ystäviensä tukena: *”Tää heittelee tunteita ihmisillä laidasta laitaan. Määkin tässä välillä yritän selvittää, mullon puhelinlaskutkin niin kauheita että...”*. Ystävien tai muiden ihmisten tapaaminen ei ollut lisääntynyt, pari mummu oli tavannut ystävän pitkän ajan jälkeen ja se ilahdutti. Uusi harrastus, eri lenkkipolku, oli löytynyt yhdelle mummulle, muilla tilanne oli ennallaan. Torstain aikataulun muuttumista pohdittiin: *”Että tää mummuteatteri lisäskin aika paljon. Mutta nytten se voi tästä tuntua kiusalliselta kun sulla ei ookkaan sitä Mummuteatteria”*. Yhteisöihin kuuluminen oli pysynyt samana. Asukasyhdistykseltä odotettiin kesän retkiä.

On todettu, että osallisuuden tunne ja osallistumisen mahdollisuus edesauttavat sosiaalista toimintakykyä. Jo mummuteatterin alulle saaminen tuotti tätä tunnetta:

”Ni se oli kaiken pareeta kun mää ekan kerran tästä puhuin. Ja sitten kun Susanna mulle soitit ja sanoit että istuksää. Mää sanoin että istun. Että Tampere on myöntäny sen [rahan Mummuteatterin toteuttamiseen]! Ni että siitä se lähti. Nii että tää on ihan hiano, että kiitos vaan kaikken puolesta, että otit meijät vakavasti!”

Osallistumisesta puhuimme myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Ryhmää puhutti kovasti bussi numero 7 linjan muuttaminen. Pari ryhmäläistä kävi aktiivisesti kaupungin järjestämissä keskustelutilaisuuksissa ja olipa pormestarikin käynyt Takahuhdin palvelukeskuksessa. Yksi mummuista sanoi mielipiteensä: *”Tuntuu kyllä joskus siltä, ettei meitä enää arvosteta, koska me ei olla mikään tuottava voima me eläkeläiset. Ne pyyhkäsee meidät silti tosta kartalta pois, vaikka me kuinka barrikaadeille noustais. Ku me ei tuoteta mitään”*. Mummuteatterilaiset kaipaavan sujuvaa liikkumista Taysin, Hatanpään ja Tammelan torin suuntiin. Myös yleinen tyytyväisyys elämään kertoo sosiaalisesta toimintakyvystä. Kunnon bussilinjan puutteesta huolimatta ryhmäläiset olivat tyytyväisiä elämäänsä: *”Mun mielestä tää on niinku hyvä juttu, että ei oo mitään velvoitteita, että mää teen ihan niinku mää tykkään ja meen sinne mihin mää tykkään. Tai en jos en tykkää. Siis että tää on aivan ihana olotila! Nautin elämästäni suunnattomasti!”*. Ryhmä jakoi mielipiteen siitä, että on ihana olla ilman velvoitteita ja oman elämänsä herrana ja rouvana.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen merkitys Mummuteatterilla on osallistujien sosiaaliseen toimintakykyyn ja millainen kokemus Mummuteatteri osallistujille oli. Teatteritoiminnan tavoitteena oli löytää improvisaatioteatterin malli, jolla Mummuteatteri-ryhmä pystyi tekemään mielekkäitä harjoituksia ja tarinoita. Mummuteatteri tuki osallistujien sosiaalista toimintakykyä, ei varsinaisesti lisännyt sitä. Teatteriryhmästä muodostui oma yhteisönsä, joka oli osallistujille, etenkin juuri alueelle muuttaneelle, tärkeä. Mummuteatteri kehitti ryhmäläisten itseluottamusta ja ilmaisukykyä. Teatteritoiminnan malli sai hyvän pilotin, saatujen kokemusten pohjalta on hyvä lähteä kehittämään seuraavaa ikäihmisille tarkoitettua teatteriharrastusryhmää.

Eloranta (2008) kirjoittaa osoittaen Mummuteatterin toimivaksi yhteisöksi, että hyvin toimivissa yhteisöissä kaikki yhteisön jäsenet tietävät, mitä tehdään ja miksi. Asioita valmistellaan yhteisesti ja niistä keskustellaan ja sovitaan avoimesti. (Eloranta 2008, 189). Ryhmä suunnitteli ja päätti yhdessä millaiseen lopputulokseen teatteriryhmä pääsi. Alussa mainittu Eskolan (1966) ”Käytännön tarpeiden herättämä ongelma” tuli ratkaistua. Lähtökohtaisena ongelmana oli Takahuhdin asukkaiden improvisaatioteatterittomuus ja teatteritoiminnan kuulumattomuus viriketoimintavalikoimaan, joka selvitettiin perustamalla Mummuteatteri. Tämä opinnäytetyö toi prosessiin mukaan oman värinsä ja hivenen akateemisuutta.

Erityisesti lääkkeettömien hoitokeinojen kehittäminen on tärkeää sekä inhimillisistä että yhteiskunnallisista syistä (Andreev, Salomaa 2005, 162). Jo parin kokoontumisen jälkeen esille nousseet termit ovat nauru, leppoisuus ja saada, merkityksessä saa tehdä jotain mitä ei muutoin tulisi tehtyä, esimerkiksi lähdettyä kotoa tekemään jotain. Opinnäytteen alussa esitetty Airilan kommentti ”Viriketoiminta on omien voimavarojen käyttöön ottamista” tuli todistettua paikkaansa pitäväksi: Mummuteatteri on viriketoimintaa, koska se nostaa esille mummujen ja pappojen voimavaroja. Kaikki ryhmäläiset huomasivat, kuinka he pystyivät luomaan omista muistoistaan tarinaa ja heittäytymään teatteriesitykseen. Matkan varrella jäi pois pari ryhmäläistä, he eivät halunneet osallistua esitykseen vaan nauttivat harjoitusten tekemisestä ilman estradia. Tällaiset erilaiset tarpeet voisi ottaa huomioon seuraavaa Mummuteatteria

rakennettaessa, esimerkiksi perustamalla kaksi erilaista työpajaa; toinen tekisi erilaisia teatteriharjoituksia ja toinen suuntaisi näytelmän esittämiseen.

Kun ihmisellä on ympärillä muita ihmisiä, joille voi kertoa omasta eletystä elämästä, tuo se eletyn elämän lähelle (Hohental-Antin 2001, 53). Mummuteatterin koskettavimmat hetket koettiin kun ryhmäläiset kertoivat tarinoita omasta menneisyydestään. Mitä mahtavia tarinoita sieltä löytyikään! Välillä kuuntelimme hiljaa, toisinaan toverin kokemat tapahtumat toivat omia muistoja pintaan ja kaikki kertoivat kokemuksiaan yhteen ääneen. Monet suuret linjat ja pienet yksityiskohdat päätyivät *Tirkistelyä*-näytelmään. Ensimmäistä kertaa käsikirjoitusta läpikäydessämme oli kaunista seurata kuinka ryhmäläisten silmissä pilkahti iloinen haikeus, kun he näkivät oman elämän palasen valmiissa käsikirjoituksessa. He tulivat näkyviksi muistoihin.

Itse tekeminen on yksi niistä asioista, jotka kohentavat ihmisen sosiaalista toimintakykyä. Teatteria tehdessä se toteutuu. Ryhmään mukaan tullessaan ihmiset saavat uuden sosiaalisen yhteisön, kuin pienen sisarusparven. He saavat kokea itsensä tärkeäksi uudessa paikassa sekä saavat ja antavat kannustusta. Eräs ryhmäläisistä kertoo erään muistonsa harjoituksista:

” Kyl mun mielestä tossa oli jotain tapauksia että joku meistä sano että eeeeen minä osaa enkä minä enkä minä, kyllä sieltä, en minä muista kuka meistä sano, kuulu kommentti että kyllä sinä osaat!”
(Mummu, 23.4.09).

Yhdessä oleminen ja uuden luominen antavat aivoille uusia virikkeitä ja tuovat kaivattua vipinää arjen tuttuihin ympyröihin. Sitä mummuteatterilaiset kaipasivat:

Mummu: *Niin mutta tääl on liian hiljaiseloo, välillä tuntuu semmoselta...*
Mummu: *Minäkin sain siitä ajatuksen, että minäkin tarttis joskus vipinää!*
(*naurua*)
Mummu: *Nii, kovaa vipinää!*
(Mummut 26.2.2009)

Ryhmäläisiä voimaannutti heidän saadessaan opettaa ohjaajia. Saimme kuulla upeita tarinoita vuosilta ennen meidän aikaamme sekä vinkkejä ikäihmisten ohjaamiseen. *”Musta tuntuu että jos me saatiin heiltä paljon ni kyllä hekin sai meiltä aika tavalla!”* (Mummu 23.4.09). Ja toveri vieressä jatkaa: *”Mutta sekin oli hianoo että noi likat oli se kaula mikä meitä vanhoja päitä käänsi sitte loppujen lopuks. Nii että vaikka se oli vähä*

vähä tälläi, mutta hianosti veditte! Ja hiano lopputulos oli!” (Mummu 23.4.09). Yhteiset kahvihetket tuntuivat olevan tärkeä osa Mummuteatteria. Ryhmäläiset saivat vaihtaa kuulumisia keskenään sekä keskustella ohjaajien kanssa. Alun ujouden poistuttua ohjaajien juttusille oli välillä ruuhkaa, ryhmäläiset selvästi kaipasivat uutta keskusteluseuraa.

Tässä tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota vain osaan sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueista. Tässä laajuudessa kaikkien eri tekijöiden, esimerkiksi ICF-luokituksen mukaisten, mukaan ottaminen on mahdotonta. Mummuteatteri ei merkittävästi lisännyt osallistujien sosiaalista toimintakykyä, mutta tuki sitä. He saivat jokapäiväiseen elämäänsä lisää itsevarmuutta ja ainakin teatteriharjoituksissa lisää huumoria. Mummuteatterilaisilla on elämässään enemmän iloa kuin harmia tuottavia asioita. Mummuteatteriin on hakeutunut ihmisiä, jotka suhtautuvat uusiin asioihin positiivisesti ja haluavat kokeilla. Tämän tutkimuksen mukaan voidaan sanoa, että mummuteatterilaisilla on hyvä sosiaalinen toimintakyky. Elämönhallinnan taitoja heiltä löytyy: vain yksi tarvitsi apua arjen tomissaan (siivous) ja kaikilla oli kovasti harrastusmenoja. Mielestäni parhaiten henkilön toimintakykyä, sosiaalistakin, voi arvioida seuraamalla henkilön elämää pidemmän ajan, hänen kanssaan toimien. Valittavasti tähän ei nykypäivänä ole aina mahdollisuutta.

Merkittävä havainto oli Toimintakykykatsauksen ”Mitä kuuluu” -arvosanan keskiarvon huima nousu yli kahdella numerolla. Kuten mainittu, sitä ei valitettavasti voi selittää pelkästään Mummuteatterin olemassaololla. Yksi syy on varmasti se, että projektin loputtua kaikilla oli selkeä kuva koko ”matkasta” ja omiin tavoitteisiin oli päästy ja jopa ylitetty ne. Kauppätieteilijät ovat jo pitkään tienneet, että positiiviset kokemukset syntyvät kokemuksen ylittäessä positiivisesti odotukset. Ryhmäläiset olivat saaneet osallistua ja sitä kautta tulleet näkyviksi.

Loppuhaastattelussa, kuten myös teatteriryhmän matkan varrella, kävi ilmi, että kaikki ryhmäläiset eivät olleet täysin tyytyväisiä alun lämmittelyleikkeihin. Kouluttaja Pia Koponen kommentoi alkua seuraavasti:

Alun harjoitusten perusteena oli tutustua ryhmään, katsoa, mitä osallistujista on saatavissa irti. Mutta ennen kaikkea kyse oli ryhmäyttämistä ja tilan tekemisestä turvalliseksi - eli toisin sanoen oli kyse temenoksen luomisesta. Ilman tätä vaihetta on näkemyksestäni turha

kuvitella, että ryhmän jäsenet olisivat valmiita heittäytymään yhdessä tekemiseen, improvisointiin ja hullutteluun - kaikkeen, mitä itsensä ilmaiseminen teatterin keinoin edellyttää. Kun osallistujat kokevat tilan turvalliseksi ja tutuksi, heidän suhtautumisensa esimerkiksi epäonnistumiseen ja niin sanotusti mokailuun kevenee ja heidän on mahdollista nauraa itselleen ja toisilleen ilman pelkoa esimerkiksi kasvojen menettämisestä. Pelit ja leikit, joita käytimme ja joita käytetään improvisaatioteatterissa, ovat perusteiden haltuun ottamista, ihmisten luontaisten resurssien kartoittamista, ryhmähengen luomista ja materiaalin tuottamista varten. On tutkitusti todettu, että ihminen oppii paremmin silloin kun on hauskaa. On totta, että on ihmisiä, joiden tulee tietää tarkalleen, miksi joitakin harjoituksia tehdään. Aina niiden taustojen avaaminen vain ei ole mielekäästä, sillä se rajoittaa osittain tietyissä tilanteissa osallistujien halua heittäytyä. Keskeistä olisi, että ohjaaja lunastaa ryhmän luottamuksen niin, ettei kaikkia niin sanottuja piilo-opetussuunnitelmia tarvitsisi avata.

Airi Airila on koonnut vuonna 2002 teokseensa Vanhusten viriketoiminnan perusteet listan suorituskykyä vahvistavista tekijöistä. Niitä ovat:

- henkisten toimintojen jatkuva käyttö
- älylliset harrastukset
- uuden oppiminen
- mielekäs toiminta
- sosiaalinen osallistuminen
- elämykset ja kokemukset

Jokainen ihminen on itse oman sosiaalisen toimintakykynsä käyttäjä ja vahvistaja. Hän tarvitsee siihen itselleen sopivia ja mieleisiä virikkeitä, sillä sosiaalinen toimintakyky ei voi kehittyä aina yksin ollessa. Tarvitaan sopiva kimmoke toimia, kuten esimerkiksi mukava harrastusryhmä. Eräs ryhmäläinen kuvasi ensi-iltakahveilla onnistumistaan, flow-tunteen kokemustaan, seuraavasti: ”*Me katottiin toisiamme silmiin ja saatiin siitä voimaa!*” (Mummu 9.4.2009).

Tutkija voi tässä vaiheessa todeta, että Mummuteatteri tarjosi osallistujilleen kaikkea tätä. Mummuteatterilaisten omat tavoitteet (sivulla 29) toteutuivat kaikki; he oppivat lisää muun muassa ilmaisutaitoa, saivat yhdessä tekemistä ja virkistystä sekä mahdollisuuden katsella ja kuunnella toisten tekemistä. Tässä mielessä voi sanoa Mummuteatterin onnistuneen täydellisesti, mummujen kokema tekemisen ja luomisen ilo oli mielestäni projektin tärkein tavoite.

Ryhmätoiminta lisäsi yhteisöllisyyttä teatteriryhmäläisten kesken. Takahuhdin palvelukeskuksen alueella asuu eläkeläisiä, joista monet ovat muuttaneet alueelle lähdettyään työelämästä ja sen tarjoamasta sosiaalisesta yhteisöstä. Palvelukeskus kerää vanhuksia asumaan lähekkäin, muttei tarjoa juuri tällaista ryhmämuotoista toimintaa. Takahuhdissa aktiiviset asukastoimikunnat järjestävät erilaisia aktiviteetteja, kuten petankkikilpailuita. Toiminnalliset ryhmät auttavat uusia asukkaita tutustumaan ja sopeutumaan uuteen asumisympäristöön, kuten eräs mummuteatterilainenkin asian koki. Palvelukeskusten ympärillä asuminen on tulevaisuuden asumismuoto, koska myös Tampereen kaupunki strategiassaan linjaa, että ikäihmisistä 91% asuu kotona (Tampereen kaupunkistrategia 2020). Siksi yhteisöllisen toiminnan malleja on hyvä kehittää jo nyt.

Näin jälkikäteen yhdeksi omaksi tavoitteekseni tämän opinnäytetyön suhteen on noussut Mummuteatterin tunnelman jakaminen eteenpäin. Työ sisältää paljon sitaatteja, jotta ryhmäläisten persoonallisuudet pääsisivät näkyviin. Mummuteatterin tekeminen oli huikean antoisa kokemus myös minulle, alun perin ulkopuoliselle tutkijalle. Ryhmän meininki ja into valtasi minutkin mukaansa ja sain tutustua valloittaviin ihmisiin. Kaikkea kokemuspohjaista tietoa ei pysty yhdessä opinnäytetyössä tuomaan esille.

Mummuteatteria viriketoiminnan mallina voi näiden kokemusten pohjalta suositella lämpimästi edelleen kehitettäväksi ja käyttöön otettavaksi. Tutkimusaineistojen ohi uskallan mainita, että useat opiskelutoverini ovat sanoneet osallistuvansa Mummuteatteriin, kun ovat vanhoja. Mikäli sellaista on neljänkymmenen vuoden päästä tarjolla!

5.1 OMAA ARVIOINTIA

Pyrin tutkijana säilyttämään puolueettomuuden ja luotettavuuden tutkimusaineistoon siten, että en osallistunut johdattelevasti yhteenkään vetämäni ryhmäläisten itsearviointiin tai keskusteluun. Neutraalina pysymiseen täytyi panostaa erityisesti loppuhaastattelussa, olinhan ryhmän mukana kokenut koko hienon matkan ja olin muodostanut oman käsitykseni ryhmää puhuttaneista aiheista. Havaintojani ja

keräämäni tietoa on pidettävä luotettavana, koska kuka tahansa, meistä tutuista ohjaajista, samat kysymykset esittänyt olisi saanut ryhmältä samat vastaukset. Olen analysoinut tuloksia yksin. Suuremman työryhmän tulkinnat saattaisivat olla joiltain osin erilaisia, annan myös lukijalle mahdollisuuden tehdä esitetyistä aineistoista omien malliensa mukaisia havaintoja.

Ihmisen sosiaalista toimintakykyä ei voi aukottomasti selvittää millään mittarilla. Tämä tutkimus toi esille joitain kohtia mummuteatterilaisten sosiaalisesta toimintakyvystä yleensä. Millekään kansainväliselle mitta-asteikolle havaintoja ei haluttu asettaa. Mummuteatterista kokemuksena sain paljon tietoa. Kaikkea omaa kokemuseräistä tietoaani ei tähän tutkimukseen voi laittaa, se nouskoon esille, jos joskus päädyn olemaan osa uuden Mummuteatterin suunnittelijajoukkoa. Loppuhaastattelussa kysymiäni asioita olisin voinut kysyä myös kyselylomakkeilla. Silloin olisin mahdollisesti saanut ryhmäläisistä kaikki vastaamaan jokaiseen kysymykseen. Alun kyselylomakkeista huomasin, että samankaltaiset vastaukset toistuivat niissä. Kenties haastattelussakin esiin nousivat juuri oleelliset asiat, sillä muita kommentteja ei keskusteluun lisätty. Pidän ryhmäläisten välistä luottamusta sellaisena, että he uskalsivat kertoa loppuhaastattelussa todellisen mielipiteensä. Keräämiäni tietoja ja havaintoja ei voi yleistää mihinkään toiseen palvelukeskuksen asukaskuntaan, ei edes Takahuhdin palvelukeskuksen asiakkaisiin yleensä. Mutta niin ei laadullisessa tutkimuksessa olekaan tapana. Tämä tutkimus kuvasi ainoastaan tämän Mummuteatterin tilannetta.

Jos tekisin tällaisen tutkimuksen uudestaan, keräisin aineistoa hieman vähemmän ja rajaisin näkökulman vielä tarkemmin johonkin sosiaalisen toimintakyvyn osaan, esimerkiksi itseilmaisuun. Tämän tutkimuksen alussa tiedonkeruuintoni oli niin suuri, että valitsin monta eri tutkimustapaa. Päätoiminen tutkijana olo helpottaisi yksityiskohtiin keskittymistä huomattavasti. Teoreettisesta materiaalista voisi kaivaa esiin tarkempia mittareita, mittaamaan juuri valittua asiaa. Toista teatteritutkimusta tehdessäni varmistaisin, että loppunäytökseen paikalle tulisi ammattimainen kuvaaja tallentamaan esityksen kunnon välineillä. Tähän opinnäytetyöhön ei ole tarkoituksen mukaista liittää matkapuhelimen kameralla kuvattua videota, vaikka se melko tunnelmallinen onkin.

Tämän opinnäytetyön tekemiseen on mennyt enemmän tunteja kuin opintopistemäärä vaatisi, kun mukaan lasketaan myös kaikki aineiston keruuseen käytetty. Loppumetrit

tietokoneen ja teoriaosuuden kirjojen ääressä tuntuivat pitkiltä. Keväällä aineistoa kerätessä ei välillä muistanut olevansa korkeakoululainen tutkija, joka kerää aineistoa opinnäytetyöhönsä. Siellä heittäytyi täysillä menneisiin maailmoihin ja ilmaisuharjoitusten pyörteisiin. Jaksoin iloita ryhmäläisten puolesta, jotka nauroivat (me ohjaajat mukana) vedet silmissä vaikkapa naapurin kapiaisen tekemille lumipoluille tai improvisoitujen äänimaisemien kukon kiekunalle. Tutkimus imaisi minut mukaansa. Toivon, että toisetkin ammattikorkeakouluopiskelijat löytäisivät itselleen yhtä innostavia opinnäytetyön aiheita ja saisivat laajentaa osaamisensa näkökulmia samalla lennokkuudella.

5.2 MAHDOLLISIA UUSIA TUTKIMUKSIA

Opinnäytettä kirjoittaessa mieleeni heräsi uusia tutkimuksen aiheita. Tässä esimerkkejä:

- Muuttuuko ikäihmisen nyky-yhteiskunta takaisin feodaaliyhteiskunnaksi, koska heidän liikkuvuutensa vähenee? Ikäihmisten niin maantieteellinen kuin sosiaalinenkin liikkuvuus supistuvat aiemmasta. Miten on sitten, kun me maailmaa nähneet nykyajan nuoret aikuiset olemme vanhuksia?
- Mitkä tietyt tekijät ovat vaikuttaneet Toimintakykykartoituksen arvosanojen muutokseen? Tässä voisi saada eriteltyä mitkä muutokset johtuivat juuri Mummuteatterista ja mitkä muista tekijöistä. Miksi esimerkiksi koettu kännykänkäyttötaito oli parantunut? Kukaan ei ainakaan kertonut käyneensä missään kurssilla.
- Millaisia viriketoimintoja tulevat ikäihmiset haluaisivat? Niitä selvittämällä voisi sosionomikin (AMK) päästä yksityiselle sektorille yrittäjäksi.

LOPPUSANOJA

Kulttuuriosuusunta Kaje käy Tampereen kaupungin hyvinvointipalveluiden päivätoiminnan kanssa neuvotteluja siitä, että Mummuteatterin tyypistä projektia lähdetäisiin vetämän päiväkeskuksissa ja muissa toimintayksiköissä. Kajeen kautta tullaan mahdollisesti tekemään myös selvitys Tutkivan teatterityön keskuksen YLÖS-hankkeeseen ikäihmisten viriketoiminnan liiketoimintamahdollisuuksista ja ansaintalogiikasta.

Päivi Kovanen-Tommila Tampereen Kotilinnasäätiöstä kommentoi Mummuteatteria jälkikäteen 16.9.2009:

Kyllähän toki mummuteatteri oli koko kevään osallistuvien asukkaiden ja kiinteistön muidenkin asukkaiden puheissa voimallisesti esillä, sillä koen että asukkaat sitoutuivat siihen täysillä. Kaikissa mahdollisissa tilanteissa kun asukkaita oli ja on koolla, niin kerrotaan mummuteatterista. - - Ihmiset ovat siis tulleet tutuiksi keskenään ja sitä kautta yhteisöllisyys on lisääntynyt. Meidän henkilökunnalle, siis niille joilla ei ole ollut mahdollisuutta käydä katsomassa esitystä, asia on ehkä hieman vieras, mutta henkilökunta suhtautuu myönteisesti kaikkeen mikä lisää asukkaiden hyvinvointia.

Kiitokset lähetän perheelleni ja ystäväilleni koko opiskelun ajan kestäneestä tuesta ja kannustuksesta, Kotilinnasäätiölle tutkimusluvasta ja toimitilojen lainaamisesta, Susannalle ja Kajeelle tutkimusnäkökulman mukaan ottamisesta Mummuteatteriin, Pialle ja Marille teatteritreeneistä, mahtavasta käsikirjoituksesta ja esimerkiksi luovien menetelmien ohjaamisesta sekä opettajille ammattitaitoisesta ohjauksesta. Kiitos myös niille työkavereille, jotka jättivät opiskelijalle ruokaa kahvihuoneen jääkaappiin iltatöiden piristykseksi. Erityiskiitos Vuokolle, koko projektin äidille, sekä Maikulle, Railille, Olaville, Maritalle, Arjalle, Annelille, Eskolle, Astalle, Irjalle ja Pirkolle, heille jotka tekivät tästä Mummuteatterin!

Mummu: ” ... että varmaan heilläkin [ohjaajilla] ollu hauskaa meidän kustannuksella. Mää luulen et hiukan!”

Ilona: ”Jep, molemmin puolista!”

(23.4.2009.)

Todellakin!

LÄHTEET

- Airila A. 2002. Vanhusten viriketoiminnan perusteet – opas vanhustyöntekijöille. Kuntokallio.
- Alasuutari P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari P. 2001. Johdatusyhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Andreev T., Salomaa V. Kokemista ja kuvitusta – luovat ja toiminnalliset menetelmät vanhustyössä. Teoksessa: Noppari E, Koistinen P. Laatia vanhustyöhön. 2005. Helsinki: Tammi
- Breilin M. 2006. Kotkan kaupunki. Www.nettineuvo.fi. Luettu 28.8.2009.
- Bruner J. 2004. Life as narrative. *Social Research* 71 (3), 691–710.
- Eloranta T & Punkanen T. 2008. Vireään vanhuuteen. Helsinki: Tammi.
- Eskola, A. 1966. Sosiologian tutkimusmenetelmät. Porvoo: WSOY.
- Eskola, A. 1981. Sosiologian tutkimusmenetelmät. Juva: WSOY.
- Eskola, A. 1992. Vuorovaikutus, muutos, merkitys. Helsinki: Tammi.
- Hirsijärvi S & Hurme H. 1985. Teemahaastattelu. Helsinki: Kyriiri Oy.
- Hohetal-Antin, L. 2001. Luvan ottaminen – ikäihmiset teatterin tekijänä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Hohetal-Antin L. 2009. Muistot näkyviksi – Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Juva: WS Bookwell.
- ICF Kaksiportainen luokitus. Toimintakyvyn, Toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Stakes. Ohjeita ja suosituksia 2004:4. <http://www.amk.fi/material/>. Luettu 10.9.2009.
- Ikääntyneiden toimintakyky mittarit ja sairaaloiden hoitoisuusluokitukset. Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen selvityksiä 4/2000.
- Janhunen, M. 2008. KASTE –ohjelman Väli-Suomen alue IKÄKASTE – ÄLDRE-KASTE – hankesuunnitelma. http://pikassos.fi/tiedostot/ikakaste_suunnitelma.pdf. Luettu 28.8.2009.
- Johnstone, K. 1996. Impro. Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Järvinen A. & Järvinen P. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityön tekijöinä ja asiakkaina. Tampere: Vastapaino.
- Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.
- Koponen P. 2004. Improkirja. Helsinki: Like.
- Koponen, P. & Pöllänen M. 2009. Tirkistelyä. Näytelmä. Tampere.
- Lumme-Sandt K. Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa. Teoksessa: Haastattelu - Tutkimus, tilanteet ja Vuorovaikutus. Ruusuvuori J ja Tiittula L (toim.). Tampere: Vastapaino.

- Malin M. 2000. Vertaisryhmä elinvoimaa kasvattamassa. Teoksessa: Verkostot ja Vertaiset. Helsinki: Helsingin painoteollisuus.
- Metsämuuronen J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- Noppari E & Leinonen S. 2005. Vanhuksen kokonaisvaltaista terveyttä edistävä mielenterveys. Teoksessa Noppari E & Koistinen P (toim). Laatu vanhustyöhön. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Näslindh-Ylipangar A. Vanhuksen olemassaolon kokemuksen vahvistaminen yhteisössä. Teoksessa: Noppari E, Koistinen P. Laatu vanhustyöhön. 2005. Helsinki: Tammi
- Rissanen, L. 1999. Vanhenevien ihmisten kotona selviytyminen - Yli 65-vuotiaiden terveys, toimintakyky ja sosiaali- ja terveystalvelujen koettu tarve. Oulu, Oulun yliopisto. Julkaisupalvelut.
- Routarinne S. 2004. Improvisoi!. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Ruoppila I. 2004. Iäkkäiden henkilöiden harrastukset. Teoksessa: Raitanen T, Hänninen T, Pajunen H & Suutama T (toim.). Geropsykologia. Vanhenemisen ja vanhuuden psykologia. Porvoo: WSOY.
- Siitonen, J. 1999. Väitöskirja. Lainaus Versovan internetsivuilta www.versova.fi. Luettu 26.9.2009-
- Sonkkila T. 2002. Teoksessa: Vilen, M., Leppämäki, P., Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Suvikas A, Laurell L & Nordman P. 2006. Kuntouttava lähihoito. Helsinki: Edita.
- Syrjälä L, Ahonen S, Syrjäläinen E & Saari S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä Oy.
- Tampere virtaa. 2009. Tampereen kaupunkistrategia 2020.
- Tauriainen J. Teoksessa Sosiologian tutkimusmenetelmät. Eskola A. 1966. Porvoo: WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Peruskoulu uudistuu. Tiedote. Opetushallitus. 2004. Helsinki: Punamusta.
- Valtonen A. Teoksessa: Haastattelu - Tutkimus, tilanteet ja Vuorovaikutus. Ruusuvuori J ja Tiittula L (toim.). Tampere: Vastapaino.
- Versova. 2009. Vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushanke. [Www.versova.fi](http://www.versova.fi). Luettu 26.9.2009.
- Vilen M, Leppämäki P & Ekström L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

- LIITE 1: Toimintakykykatsauksen arvosanat
- LIITE 2: Kyselylomake
- LIITE 3: *Tirkistelyä* –käsiohjelma
- LIITE 4: Kotilinnasäätiö ja Kulttuuriosuuskunta Kaje

Arvioitava asia	Keskiarvo	Moodi
<i>Mitä kuuluu?</i>	7	5
<i>Tyytyväisyys elämääni nyt?</i>	7,2	10
<i>Tyytyväisyys menneeseen elämääni?</i>	7,8	7
<i>Ulkonäköni?</i>	7,2	6
<i>Aistini (kuulo, näkö) yleisesti?</i>	8,4	8
<i>Liikkumiskykyäni?</i>	7,7	10
<i>Terveysteni yleisesti?</i>	7,8	7
<i>Elämässäni on huumoria?</i>	8,6	10
<i>Pidän ihmisten seurasta?</i>	8,6	10
<i>Pidän yksinolosta?</i>	8,4	10
<i>Kännykänkäyttöäni?</i>	7,5	8
<i>Muistini?</i>	8,3	8
<i>Itsetuntoni?</i>	8,4	8
<i>Viisauteni?</i>	8,3	10
Yhteensä	7,9	10

Taulukko 1. Mummuteatterilaisten Toimintakykykatsaus. 12.2.2009.

Arvioitava asia	Keskiarvo	Moodi
<i>Mitä kuuluu?</i>	9,3	10
<i>Tyytyväisyys elämääni nyt?</i>	9,1	9
<i>Tyytyväisyys menneeseen elämääni?</i>	8,1	8
<i>Ulkonäköni?</i>	8,4	7
<i>Aistini (kuulo, näkö) yleisesti?</i>	8,5	9
<i>Liikkumiskykyäni?</i>	8,6	8
<i>Terveysteni yleisesti?</i>	8,9	10
<i>Elämässäni on huumoria?</i>	8,8	9
<i>Pidän ihmisten seurasta?</i>	9,3	9
<i>Pidän yksinolosta?</i>	8,6	9
<i>Kännykänkäyttöäni?</i>	8,1	7
<i>Muistini?</i>	8,3	9
<i>Itsetuntoni?</i>	9,3	10
<i>Viisauteni?</i>	9,0	9
Yhteensä	8,7	9

Taulukko 2. Mummuteatterilaisten Toimintakykykatsaus. 23.4.2009.

Muutokset

Arvioitava asia	Keskiarvo	Moodi
<i>Mitä kuuluu?</i>	2,3	5
<i>Tyytyväisyys elämääni nyt?</i>	1,9	-1
<i>Tyytyväisyys menneeseen elämääni?</i>	0,3	1
<i>Ulkonäköni?</i>	1,2	1
<i>Aistini (kuulo, näkö) yleisesti?</i>	0,1	1
<i>Liikkumiskykyni?</i>	0,9	-2
<i>Terveytteni yleisesti?</i>	1,1	3
<i>Elämässäni on huumoria?</i>	0,2	-1
<i>Pidän ihmisten seurasta?</i>	0,7	-1
<i>Pidän yksinolosta?</i>	0,2	-1
<i>Kännykänkäyttötaitoni?</i>	0,6	-1
<i>Muistini?</i>	0,0	1
<i>Itsetuntoni?</i>	0,9	2
<i>Viisauteni?</i>	0,7	-1
Yhteensä	0,8	-1

Taulukko 3. Muutokset Mummuteatterilaisten "Toimintakykykatsaus" arvosanojen keskiarvoissa ja moodeissa.

Hei!

Olen Iiona. Opiskelen Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi (AMK). Ammattinimikkeeni on todennäköisesti ohjaaja ja voin työskennellä ihmisten kanssa monessa eri paikassa.

Opinnäytetyönäni teen tutkimusta tästä "Mummuteatterista". Selvitän, miten koette tämän teatteriryhmäprojektin ja mitä se teissä herättää. "Mummuteatteri" on pilotti teatterin tekemisestä virkistystoimintana ikäihmisille ja sitä laajennetaan mahdollisesti tulevaisuudessa.

Kerään tietoja havainnoimalla ryhmäkertoja sekä haastatteluilla. Tietoja käytetään opinnäytetyössäni ja tuloksia mahdollisesti Snorkkelin toimintaa kehitettäessä. Kaikki tiedot ovat luottamuksellisia. Tulen esittämään tutkimustulokseni teille, kunhan opinnäyte valmistuu.

Kiitän yhteistyöstä jo nyt!

Terveisin, Iiona

Jos matkan varrella teille tulee jotain kysyttävää, niin minulle voi vaikka soittaa

Ensimmäiseksi hieman taustatietojaanne:

Sukupuoli: ___ mies   ___ nainen
 Ikä: ___ vuotta
 Asututeko: ___ yksin   ___ puolison kanssa   ___ ystävän kanssa
    ___ muuten, miten? _____
 Lapsien lukumäärä: _____
 Lastenlasten lukumäärä: _____
 Olen asunut Takahuhdissa _____ vuotta.

Seuraavaksi kuvauksia arkisesta elämästä. Jatkaa tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

Mitkä asiat tuovat iloa elämäänne?

Mitkä hämättävät?

Kuinka usein käytte harrastuspiirissä tai muuten vain tapaamassa ihmisiä?

- a) Takahuodin palvelukeskuksessa _____ kertaa viikossa
 b) Muualla _____ kertaa viikossa

Kuinka monta tuntia päivässä keskimäärin kommunikointe jonkun kanssa (kasvotusten, puhelimitse ym.) ja tuntuuko aika mielestänne riittävältä?:

<i>Kenen kanssa</i>		<i>Onko aika riittävä?</i>	
Perheenjäsenten / sukulaisten	_____	___ Kyllä	___ Ei
Ystävien Takahuodista	_____	___ Kyllä	___ Ei
Ystävien muualla	_____	___ Kyllä	___ Ei
Työntekijöiden	_____	___ Kyllä	___ Ei
Muiden	_____	___ Kyllä	___ Ei

he ovat _____

Tärkeimpiä kontaktejani ovat: _____

Kuinka monta kertaa viikossa Teillä käy vieraita? _____

Millaisiin yhteisöihin tunnette kuuluvanne?

Kun lähdette kotoa, mitkä ovat kolme yleisintä paikkaa johon menette?

_____

Koetteko yksinäisyyttä? _____

Tarvitsetteko apua päivittäisissä asioissa?

_____

Onko teillä harrastuksia?

_____

_____

Miltä tulevaisuus mielestänne näyttää?

_____

_____

Arvioikaa vapaa-aikanne määrää alla olevalla asteikolla. Onko sitä liian vähän vai liikaa?

Ympyröikää valintanne. Liian vähän 1 2 3 4 5 Liikaa

Ja sitten "Muumiteatterista":

Mitä asioita erityisesti innolla odotatte?

_____

_____

Mitä asioita odotatte jännityksellä?

_____

_____

Mikä on tavoitteenne teatteritoiminnan suhteen? _____

_____

Miksi? Miksi?

olen kokenut kovan kynnön, karmunut olen kalleen vaikeita
toimia kulkivani, että tällä tavalla olen oppinut kovan
suuren mielihyvän on ystäväni

ES Tällä on ole nimen

KATTA

Minä on kunnollinen aha, se tuntuu, paina, palkkioita. Jos sitä
käytetään kunnollisesti se on minun nimeni. Se myös on vatsan
neuvonantajana ja kysy se on minun aha minun kunnollisella
pöytästä. Minä on myös kunnollisella kysyä voi käyttää maanantai
Kysy tuo vatsassasi ja kysyään töitä ja tulla.

KESÄ

Kesällä kysyä on töitä.

Kesällä kysyä on ystäviä = kysyä

Kesällä kysyä on kysyä. Kesällä kysyä on kysyä.

Kesällä kysyä on kysyä. Kesällä kysyä on kysyä.

Kesällä kysyä on kysyä, jolla on kysyä muuttamalla.

Jos kysyä kysyä on kysyä, jolla on kysyä.

On kysyä ja nyt, se on kysyä.

Kesällä kysyä on kysyä. Kesällä kysyä on kysyä.

Kesällä kysyä on kysyä. Kesällä kysyä on kysyä.

"TIRKISTELYÄ"

Ëstys kulkee aikajanaassa lapsuudesta vanhuuteen, tãkãn hetkeen. Esityksen nimi ”**Tirkistelyã**” nousi monesti esille harjoituskauden aikana. Ensimmãisillã kerroilla osallistujien kertomia syitã sille, miksi tuli mukaan, oli mm. kiinnostus, mitã tapahtuu ja kãylãstymisen sãhen, ettã ainoita huveja on kãrkkãã iãkãnãsta, mitã pãhalla ja naapurireissa tapaãntuu.

Teatterissãhan on myõs pãtkãiti kyse **tirkistelystã**. Sanaan **tirkistely** liittyy jotain iãkãllettyã. Kyse on kuitenkin lopulta uteliaisuudesta. Siitã, ettã haluamme tietãã ja oppia asioista vielã enemmãn. **Tirkistely** on turvallista, vaikkã sãhen liittyy myõs pieni kãinnjããmisen pelko. Uteliaisuus on tãrkeã, jopa tãrkein ihmistã eteenpããn vievã asia. Nãn kãulan on elãmãã, kun jãkssãã olla utelias. Uteliaisuus on nyvã asia eli nãin ollen myõs **tirkistely**.

Nyt on lupa tirkistellã. Ja todeta, kãrkkã kãunis, taãtava ja tãrkeã jokainen ihminen on omassa elãmããrkkãkaudessaan ja viisaudessaan.

Tervetuloa!

t: ohjaajat Mari Põllãnen ja Pia Koponen

ROCLEISSA:

Maikku, Asta, Esko, Arja, Irja, Vuokko, Marita, Olavi, Raili ja Anneli.

MUUSIKKO:

Juhani Valkama

OHJAUS:

Mari Põllãnen
Pia Koponen

KãSIKIRJOITUS:

Tyõryhmã & ohjaajat

PUVUSTUS:

Tyõryhmã

LAULUJEN SANAT:

Tyõryhmãn ajatusten pohjalta Pia Koponen

SãVELLYS:

Juhani Valkama

MUMMUTEATTERI-HANKKEEN ÅITI:

Susanna Ihanus

MUKANA MATKALLA myõs mm.:

Ilona, Pirkko ja Ritva

TAMPEREEN KOTILINNASÄÄTIÖ

Vuonna 1962 perustettu Tampereen Kotilinnasäätiö edistää ja tukee eläkkeellä olevien tai muuten ikääntyneiden henkilöiden asumista ja asuinpalveluiden saantia. Kotilinnasäätiön asunnot ovat vuokra-asuntoja. Tampereen Kotilinnasäätiön asuntokanta on tällä hetkellä noin 1350 asuntoa. Ne sijaitsevat 21 eri kohteessa Tampereella. Niissä asuvat henkilöt tulevat toimeen itsenäisesti, mutta voivat käyttää hyväkseen palveluitamme. Kotilinnasäätiön asunnot sijaitsevat siten, että lähituntumassa on lähes poikkeuksetta tarjolla Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tai eri yhteisöjen palveluja. Yleisimmin saatavilla on vaivattomasti mm. terveydenhoitoa ja maukasta ruokaa. Kotilinnasäätiön asuntokohteissa on viihtyisä ja tiivis ilmapiiri, sillä asukkaat ovat omatoimisia eläkeläisiä. Heidän harrastuspiirinsä on usein samantapainen. Yhteisiä harrastuksia varten kiinteistöissä on kerhotiloja. Asukastoimikunnat järjestävät mm. pihatapahtumia ja kirpputoreja.

Puutarhakatu 8 A, 2.krs
33210 Tampere
Puh. (03) 213 6600
Fax (03) 213 6620
<http://www.kotilinna.fi>

KULTTUURIOSUUSKUNTA KAJE

Kulttuuriosuuskunta KAJE on tamperelainen osaavien tekijöiden yritys, joka tuottaa räätälöityjä kulttuurialan palveluja laadulla ja ammattitaidolla. Kulttuurialan ammattilaiset Kajeessa tarjoavat tuoreita näkökulmia yrityksen tai yhteisön haasteisiin, muun muassa koulutuksin. Palvelut tuotetaan tilaajalle yksilöidysti ja tarpeiden mukaan. Kaje on vahvasti verkostoitunut eri kulttuurialan toimijoihin. Kaje tuottaa esityksiä lapsille ja aikuisille kaikissa tyyllilajeissa ja muodoissa. Kajeen erikoisosaamisalueita ovat mm. teatteri- ja esiintymispalvelut, tapahtumien ja tilaisuuksien sisällöntuotanto sekä esiintymis- ja vuorovaikutustaidot. Vahvuuksiin kuuluvat myös tanssi, improvisaatio sekä soitinrakentaminen. Sisällöntuotannon tukena Kaje tarjoaa kokonaisvaltaista palvelua markkinoinnin ja viestinnän suunnittelusta näytelmien ohjaukseen.

<http://www.kaje.fi>